

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

SPECIALISTIČNO DELO

**UPORABA INSTRUMENTOV ZAVAROVANJA KREDITNEGA
TVEGANJA PRI BANČNIH NALOŽBAH**

Ljubljana, december 2005

AIDA AVMEDOSKA

IZJAVA

Študentka Aida Avmedoska izjavljam, da sem avtorica tega specialističnega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. Marka Košaka in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo specialističnega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. FINANČNI TRG IN FINANČNE INSTITUCIJE	3
1.1. BANKE	5
1.1.1. <i>ZAKONODAJNO OKOLJE IN BANČNA REGULATIVA V RS</i>	7
2. TVEGANJA V BANČNEM POSLOVANJU	9
2.1. KREDITNO TVEGANJE	13
2.1.1. <i>OPREDELITEV IN DEJAVNIKI KREDITNEGA TVEGANJA</i>	13
2.1.2. <i>OCENJEVANJE IN MERJENJE KREDITNEGA TVEGANJA</i>	14
2.1.3. <i>OBVLADOVANJE KREDITNEGA TVEGANJA</i>	19
3. ZAVAROVANJE BANČNIH NALOŽB (TERJATEV)	23
3.1. ZAVAROVANJE Z MENICO	25
3.2. ZAVAROVANJE Z ZASTAVNO PRAVICO	28
3.2.1. <i>ZASTAVA DENARNIH SREDSTEV</i>	29
3.2.2. <i>ZASTAVA NEPREMIČNIN</i>	30
3.2.3. <i>ZASTAVA PREMIČNIN</i>	33
3.2.4. <i>ZASTAVA TERJATEV</i>	34
3.2.5. <i>ZASTAVA VREDNOSTNIH PAPIRJEV</i>	34
3.2.6. <i>ZASTAVA POSLOVNEGA DELEŽA</i>	35
3.3. ZAVAROVANJE Z ZEMLJIŠKIM DOLGOM	36
3.4. PRENOS V ZAVAROVANJE (FIDUCIARNA ZAVAROVANJA)	36
3.4.1. <i>PRENOS LASTNINSKE PRAVICE V ZAVAROVANJE</i>	36
3.4.2. <i>ODSTOP TERJATVE V ZAVAROVANJE</i>	37
3.5. ZAVAROVANJE S POROŠTVOM	38
3.6. ZAVAROVANJE Z GARANCIJO	39
3.7. ZAVAROVANJE PRI ZAVAROVALNICI	40
3.8. ZAVAROVANJE Z VINKULACIJO ŽIVLJENJSKE POLICE V KORIST BANKE	41
3.9. ZAVAROVANJE PRI SLOVENSKI IZVOZNI DRUŽBI	41
4. ANALIZA PRAKTIČNEGA PRIMERA	42
4.1. PREDSTAVITEV PODJETJA IN OPIS PROBLEMA	42
4.2. PRIKAZ FINANČNEGA POLOŽAJA PODJETJA X	43
4.3. ANALIZA KAKOVOSTI ZAVAROVANJ BANČNIH NALOŽB V PODJETJU X	48
4.3.1. <i>ANALIZA KAKOVOSTI DOSEDANJEGA ZAVAROVANJA</i>	48
4.3.2. <i>ANALIZA KAKOVOSTI PREDLAGANEGA ZAVAROVANJA</i>	49
5. SKLEP	54
6. LITERATURA IN VIRI	56
7. PRILOGE	60

UVOD

Poslovne banke so v rastočih gospodarstvih običajno najpomembnejši finančni posredniki, ki na eni strani zbirajo prosta denarna sredstva, na drugi pa navedena sredstva nalagajo deficitnim gospodarskim celicam, tako da jim spremenijo ročnost, obseg in tveganje. Slovenska podjetja se še vedno v pretežni meri financirajo na tradicionalen način, s kreditiranjem bank, zato je pri slovenskih bankah izpostavljenost tveganjem še vedno skoncentrirana pri bilančnih poslih, povezanih s financiranjem podjetij (Jamnik Skubic, 2002, str. 5).

Pri vsakem kreditnem poslu prevzame banka kreditno tveganje, ki je nedvomno eno najpomembnejših tveganj bančnega poslovanja. Gre za tveganje, da kreditjemalec ob dospelosti ne bo sposoben poravnati svojih obveznosti do banke, kar pomeni, da bo z odplačevanjem kredita zamujal, ali pa ga bo celo trajno nezmožen odplačati. V takem primeru je zelo verjetno, da se bo banka soočila z vsaj delno, v najslabšem primeru pa s celotno izgubo načrtovanega prihodka. Tveganje je lahko večje ali manjše glede na kreditjemalca oziroma glede na obseg kredita. V celoti se temu tveganju ni mogoče izogniti, vendar mora banka voditi takšno politiko, da bo tveganje čim manjše, kar stori s skrbno analizo vseh razpoložljivih računovodskih in ostalih podatkov o podjetju, ob zagotovitvi primernega zavarovanja vsake bančne naložbe. To v večini primerov predstavlja zahtevno strokovno nalogo.

Banke so pri svojem poslovanju izpostavljene različnim tveganjem in ne samo kreditnemu tveganju. Tveganja želijo čim bolje spoznati in čim natančneje oceniti, njihovo ceno pa zaračunati tistim, od katerih tveganja prevzemajo. Tveganjem se banka ne more izogniti, lahko pa jih z učinkovitim upravljanjem in z drugimi ukrepi zmanjšuje. Banka, ki se izogiba vsakemu tveganju, ne more biti uspešna, saj ne more zadovoljiti kreditnih potreb svojih komitentov, na drugi strani pa se banka, ki sprejema prevelika tveganja izpostavlja nevarnostim in nedonosnemu poslovanju. Tveganje lahko opredelimo kot nezmožnost, da bi pravilno napovedali prihodnji tok dogodkov oziroma nezmožnost popolnoma nadzorovati, da bi bili rezultati prihodnjega toka dogodkov enaki načrtovanim (Mramor, 1993, str. 99).

Namen zavarovanja bančnih naložb je zmanjševanje kreditnega tveganja, saj mora banka pri vsakem kreditnem poslu računati z možnostjo izpada vračila kredita in plačila obresti. Zavarovanje služi kot zaščita pred tveganjem poslabšanja finančnega stanja kreditjemalca po dnevu odobritve kredita (garancije), nikakor pa ne sme nadomestiti ocene kreditne sposobnosti kreditjemalca, zato se banka pri sklepanju kreditnih (garancijskih) pogodb s kreditjemalcem dogovori za ustrezen instrument zavarovanja kredita (garancije).

Osnovni namen specialističnega dela je opozoriti na kreditno tveganje kot najpomembnejše tveganje pri bančnem poslovanju. Predstavljen je zgoščen prikaz različnih vrst zavarovanj, ki jih ima banka na voljo za zavarovanje pred tveganjem neizpolnitve obveznosti s strani komitenta. Na kratko so opisane najpomembnejše značilnosti posameznih oblik zavarovanj. Pridobljena znanja sem v specialističnem delu poskušala uporabiti tudi na praktičnem primeru, kjer sem poleg kreditne analize poseben poudarek namenila tudi vprašanju primernosti zavarovanja predlagane naložbe. Poudarek je na odobravanju bančnih naložb gospodarskim družbam.

Cilj specialističnega dela je dokazati pomembnost zavarovanj pri upravljanju s kreditnim tveganjem banke in analizirati kakovost posameznih vrst v proučevanem primeru uporabljenih zavarovanj z vidika njihove izterjave zaradi neizpolnitve obveznosti.

Pri pripravi specialističnega dela sem se opirala na ugotovitve relevantne domače in tuje strokovne literature in ostalih dostopnih virov (zakonski predpisi, svetovni splet...), ki teoretično in praktično obravnavajo tematiko tveganj pri bančnem poslovanju in področje zavarovanj pred kreditnimi tveganji. Prav tako so mi bile pri pisanju specialističnega dela v pomoč nekajletne praktične delovne izkušnje s področja bančnega kreditiranja pravnih oseb, seveda pa sem pri tem skušala uporabiti tudi nova znanja, pridobljena pri študiju izbranih predmetov podiplomskega specialističnega študija managementa.

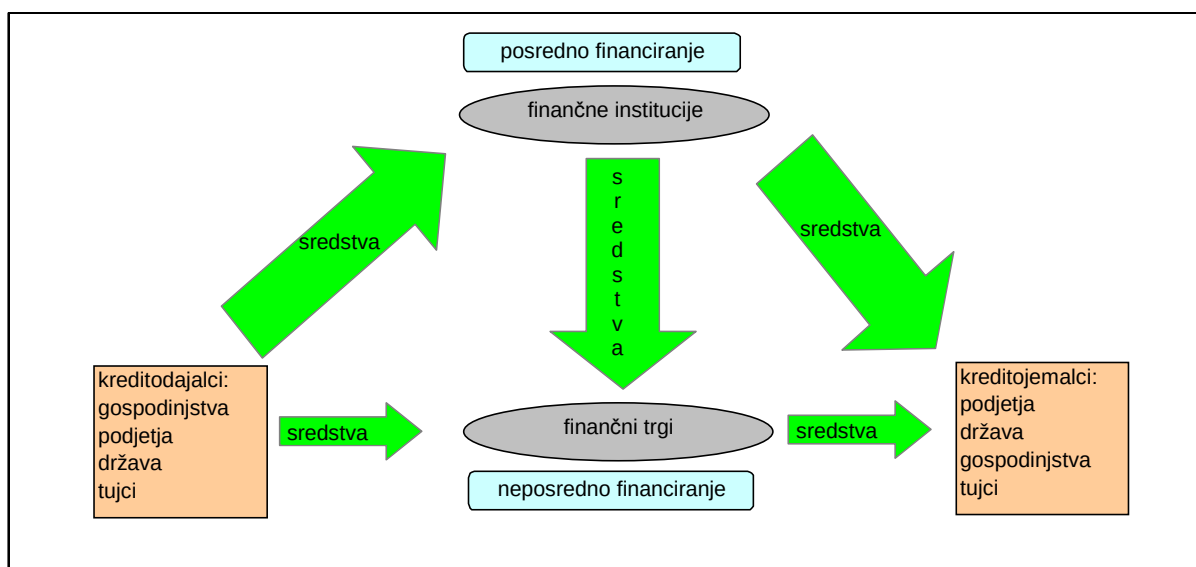
Z vidika metode dela so tako uporabljene: metoda deskripcije (opisovanje dejstev, procesov in pojavov), metoda kompilacije (povzetek spoznanj, opazovanj in stališč nekaterih avtorjev) ter analitska metoda (prikaz obstoječega stanja in analiza).

Specialistično delo je razdeljeno na več poglavij. Uvodnemu poglavju, kjer so predstavljeni področje proučevanja in problematika specialističnega dela, namen, cilj ter metode dela, sledi prvo poglavje s predstavitvijo finančnega trga in bank kot najpomembnejših predstavnikov finančnih posrednikov. V drugem poglavju so opredeljena bančna tveganja s poudarkom na obravnavi kreditnega tveganja, ki je pogosto opredeljeno kot najpomembnejše tveganje, s katerim se srečujejo banke. V podpoglavjih so, poleg same opredelitve kreditnega tveganja, predstavljeni dejavniki kreditnega tveganja, ocenjevanje in merjenje ter obvladovanje le-tega. V tretjem poglavju so predstavljene in analizirane različne oblike zavarovanj bančnih naložb z vidika prednosti in slabosti posamezne oblike za banko kot upnico. V četrtem poglavju je podana analiza praktičnega primera zavarovanja bančnih naložb do podjetja X in na tej podlagi tudi analiza posameznih instrumentov zavarovanj, ki jih je banka pridobila v tem primeru. Raziščem, v kolikšni meri ji le-ti dejansko služijo kot sekundarni vir poplačila. V sklepnem poglavju so povzete vse ugotovitve študija in analiz specialističnega dela, s čimer se le-ta oblikuje v zaključeno celoto.

1. FINANČNI TRG IN FINANČNE INSTITUCIJE

Finančni sistem na Sliki 1 je del gospodarskega sistema in je sestavljen iz različnih finančnih institucij, finančnih trgov in finančnih instrumentov. Finančni trgi s finančnimi institucijami predstavljajo mehanizem, ki omogoča prenos prihrankov od tistih ekonomskih subjektov, ki varčujejo, na tiste, ki investirajo v produktivne namene. Ekonomske osebe, ki imajo prihranke, imenujemo tudi suficitne gospodarske celice, deficitne pa so tiste, ki investirajo več, kot prihranijo same. Ekonomski subjekti s finančnimi presežki zamenjujejo le-te za druge finančne oblike, ki obljublajo prihodnji donos (Mramor, 1993, str. 65-66).

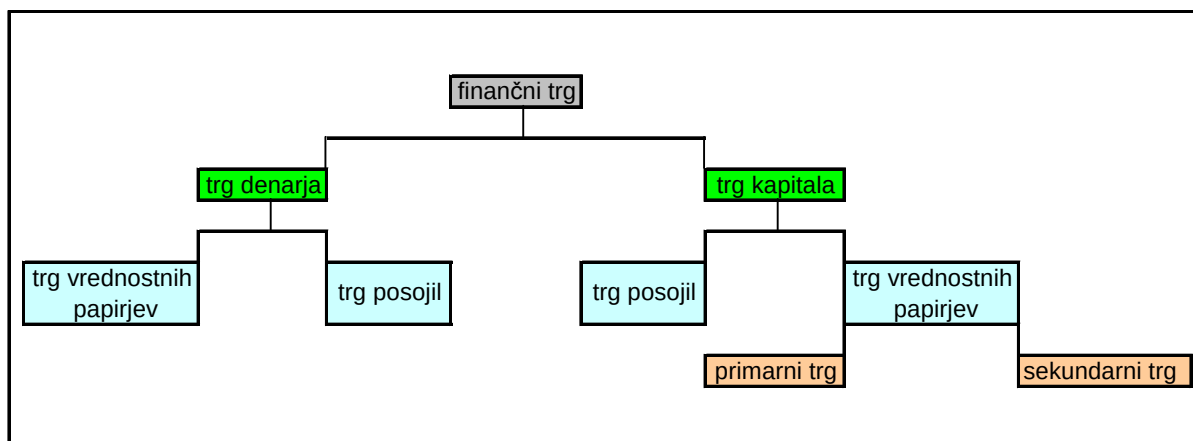
Slika 1: Finančni sistem

Vir: Mishkin, 2004, str. 24.

Finančni trg predstavlja trg na katerem pravne in fizične osebe plasirajo svoje finančne presežke in na njem najemajo dodatna finančna sredstva (Bobek, 1995, str. 17). Poznamo več razvrstitev finančnih trgov, in sicer glede na različne vrste možnih finančnih naložb, glede na geografsko lokacijo... Največkrat zasledimo delitev finančnih trgov, ki je prikazana na Sliki 2 (glej str. 4). Denarni trg predstavlja finančni trg, na katerem se trguje s kratkoročnimi posojili in s kratkoročnimi vrednostnimi papirji. Velja pravilo, da se pod pojmom kratkoročnosti razume naložbe z rokom dospelja krajšim od enega leta. Dolgoročna posojila pa so naložbe, katerih dospelost je daljša od enega leta in s katerimi se trguje na trgu kapitala. Na obravnavanem trgu se trguje tudi z dolgoročnimi vrednostnimi papirji. Trg vrednostnih papirjev delimo na primarni in sekundarni trg. Na primarnem finančnem trgu gre za nove izdaje finančnih oblik, ko posamezniki, podjetja, banke ali državne institucije izdajajo finančne oblike z namenom priti do denarja za financiranje svojih izdatkov. Imetniki teh naložb lahko z njimi trgujejo na sekundarnem trgu.

Slika 2: Delitev finančnih trgov

Vir: Mramor, 1993, str. 75.

Finančne institucije predstavljajo skupino vseh podjetij in institucij, ki ponujajo finančne storitve na finančnem trgu in omogočajo prenos sredstev od varčevalcev do porabnikov (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 3). Tudi finančne institucije je mogoče razdeliti po več kriterijih. Ena pomembnejših delitev je delitev na denarne in nedenarne finančne institucije, kar je prikazano v Tabeli 1, kjer je vidno tudi število finančnih institucij v Republiki Sloveniji od leta 1998 do 2004. Navedena delitev je v skladu s sektorizacijo Statističnega urada Republike Slovenije.

Tabela 1: Razvrstitev in število finančnih institucij v RS v obdobju od leta 1998 do leta 2004

Leto	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Finančne institucije							
denarne finančne institucije							
poslovne banke	24	25	25	21	20	20	20
hranilnice	6	6	3	3	2	2	2
hranilno kreditne službe	70	68	65	45	27	11	2
nedenarne finančne institucije							
zavarovalnice	11	11	11	11	11	12	13
pozavarovalnice	3	3	3	2	2	2	2
pokojninske družbe	/	/	/	6	6	4	4
vzajemni pokojninski sklad	/	/	/	7	6	6	7
pooblašene investicijske družbe	46	46	43	35	30	18	/
investicijske družbe	/	/	/	/	4	8	11
vzajemni sklad	15	17	19	18	18	20	34
borzno posredniške družbe	28	25	23	20	17	17	18

Vir: Narat Tomo et al., 2005, str. 3.

Iz prikazane Tabele 1 je razvidno, da je nedenarnih finančnih institucij številčno več kot denarnih. Glede na velikost bilančne vsote oziroma tržni delež pa prevladujejo denarne finančne institucije, med katerimi imajo pomembno vlogo poslovne banke.

1.1. BANKE

Banke so ene izmed najpomembnejših institucij vsakega gospodarstva, ki posredujejo med ponudniki in uporabniki finančnih sredstev. Kljub hitremu razvoju finančnih posrednikov so še vedno najpomembnejši vir zunanjega financiranja podjetij (Mishkin, 2004, str. 171).

Bančni sistem je v smiselno celoto povezana skupnost različnih bank v narodnem gospodarstvu. Temeljna delitev je delitev na poslovne banke in **centralno banko**, ki predstavlja osrednjo, izdajateljsko in nacionalno banko. **Poslovne banke** so denarne finančne institucije, ki sprejemajo vrsto različnih vlog, ki se razlikujejo glede na določene značilnosti (ročnost, donosnost, zavarovanje, pogoji predčasnega dviga, dodatne storitve) in dajejo kredite¹ iz teh sredstev. Večino vlog navadno predstavljajo vloge na vpogled in kratkoročne vloge, zato morajo banke večino kreditov odobriti na kratek rok, da bi bile sposobne v primeru velikih dvigov vlog z odplačili kreditov izplačati vloge varčevalcem. Banki se ne sme pripetiti, da ne bi bila sposobna izplačati vlog, saj potem izgubi zaupanje varčevalcev, kar povzroči, da poskuša večina varčevalcev svoje vloge dvigniti, ker pa jim banka ni zmožna izplačati vseh vlog, navadno propade. Da se banka navedenemu izogne, del zbranega denarja naloži v kratkoročne papirje (predvsem državne), ki jih je mogoče hitro prodati na finančnem trgu, priti do denarja in izplačati varčevalce (Mramor, 1993, str. 91). Pomembna funkcija poslovnih bank v sodobnem gospodarstvu je tudi opravljanje plačilnega prometa in opravljanje drugih funkcij finančne narave. Banke omogočajo, da imajo posamezniki in podjetja mnogo bolj likvidno premoženje, kakor bi ga imeli, če bank ne bi bilo. Imajo lahko likvidne ali kratkoročne bančne vloge namesto nelikvidnih terjatev do podjetij in drugih, ki imajo bančne kredite. Obseg tega preoblikovanja sredstev zavisi od velikosti bank (številčnosti in raznolikosti njihovih deponentov) in od nagnjenosti k likvidnosti bančnih deponentov.

Banke pa lahko delimo tudi na univerzalne in specializirane banke. **Univerzalne banke** opravljajo vse vrste bančnih poslov, **specializirane banke** pa so take banke kjer je struktura poslov enostranska (kot so npr. hranilnica, kreditna banka, depozitna banka, hipotekarna banka, investicijska banka). Ukvarjajo se le z nekaterimi ali pa tudi z več bančnimi posli, ki so medsebojno odvisni (Bobek, 1992, str. 21-22).

¹ V specialističnem delu uporabljam bančne termine, kljub temu da niso vedno skladni z opredelitvami, ki jih najdemo v Slovenskih računovodskih standardih. Tako na primer uporabljam izraz kreditiranje, čeprav gre pri dejavnosti bank po opredelitvi Slovenskih računovodskih standardov dejansko za posojanje. Posojanje je dajanje denarja ali drugih nadomestnih stvari, pri čemer se dolжник obveže, da bo po določenem roku vrnil enake zneske denarja ali enake količine drugih nadomestnih stvari. Kreditiranje pa je dajanje na upanje, ki omogoča dolžniku prejetje blaga ali storitve ob odloženem plačilu ali odloženi nasprotni dajatvi (Slovenski računovodski standardi, 2002, str. 99).

Banke morajo pri svojem poslovanju upoštevati tri temeljna načela bančnega poslovanja, in sicer (Filipič, Markovič-Hribnik, 1998, str. 132):

- ⇒ načelo likvidnosti;
- ⇒ načelo rentabilnosti;
- ⇒ načelo varnosti.

Načelo likvidnosti pomeni, da je banka sposobna pravočasno izpolniti svoje obveznosti. Likvidnost bank ni pomembna samo za banke same, ampak za celotno gospodarstvo, saj nelikvidna banka ne sme opravljati plačil, dajati in obnavljati kreditov, odpirati akreditivov in izdajati jamstev. Pri ohranjanju likvidnosti bank ima pomembno vlogo centralna banka. Do nelikvidnosti banke pride največkrat, ko kreditojemalci ne izpolnjujejo pravočasno svojih obveznosti.

Načelo rentabilnosti je načelo, ki predstavlja cilj in namen ustanavljanja bank, saj vsaka banka teži k temu, da bo z naložbami pokrila vse svoje stroške poslovanja in slabih terjatev ter hkrati ustvarila zadosten dobiček za oblikovanje rezerv in izplačilo dividend (Pernek et al., 1999, str. 294).

Načelo varnosti pomeni pridobivanje potrebnih informacij o komitentih banke ter o samem gospodarstvu, izdelava analiz o kreditni sposobnosti prosilcev za odobritev kredita, zagotavljanje ustreznega zavarovanja bančnih naložb... Čim večjo varnost vlog zagotovi banka vlagateljem, tem več bo zbrala kreditnih sredstev (Pernek et al., 1999, str. 294).

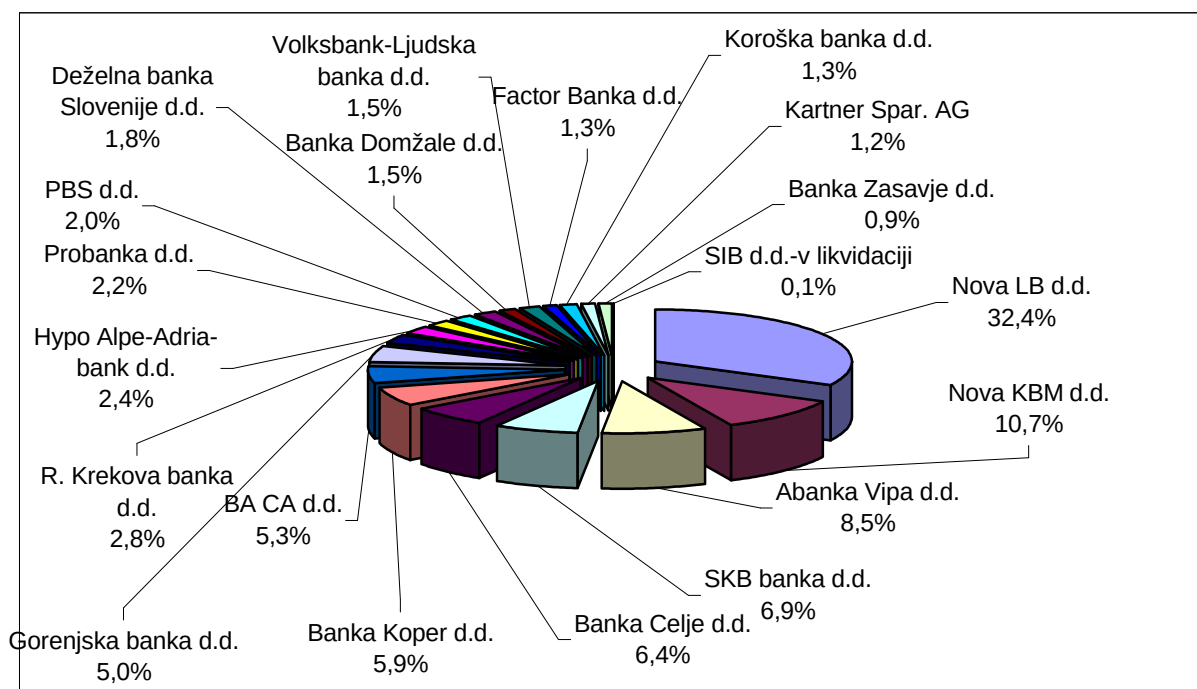
Omenjena načela bančnega poslovanja se med seboj tesno prepletajo in si velikokrat nasprotujejo. Naloga managementa vsake banke je, da med njimi najde pravo razmerje, jih medsebojno uskladi in na ta način zagotovi dolgoročno uspešno poslovanje banke.

Značilnosti slovenskega bančnega sektorja:

- ⇒ Slovenija ima večbančni sistem, v katerem je centralna banka (Banka Slovenije) in množica poslovnih bank ter ostalih finančnih institucij;
- ⇒ prisotne so tako univerzalne kot specializirane banke;
- ⇒ v letu 2004 je delovalo 20 bank (glej Sliko 3, na str. 7), od tega je bilo 7 bank v večinski tuji lasti, 8 bank v večinski domači lasti (tri so imele manj kot 1% tujega kapitala) in 5 bank v popolni domači lasti (Letno poročilo Banke Slovenije za leto 2004, 2005, str. 41);
- ⇒ značilni so predvsem visoki operativni stroški pri poslovanju bank, kot posledica se pojavlja težnja po optimizaciji števila in strukture zaposlenih;
- ⇒ prihod tujih bank (predvsem avstrijskih) sili banke v zniževanje obrestnih marž in istočasno prevzemanje večjega tveganja;

- ⇒ prednost banke pred drugimi finančnimi posredniki je značilnost ustvarjanja novega denarja oziroma ustvarjanje dodatne "likvidnosti" (banke lahko posredujejo več sredstev kot jih zberejo od vlagateljev);
- ⇒ prisoten je trend oblikovanja finančnih konglomeratov – kapitalsko povezanih skupin, ki obvladujejo celoto finančnih storitev na področju bančništva, zavarovalništva in storitev povezanih z vrednostnimi papirji.

Slika 3: Tržni deleži bank v letu 2004

Vir: Letno poročilo Banke Slovenije za leto 2004, 2005, str. 48 in lastni izračuni s pomočjo podatkov na poslovnem spletu GVIN.

1.1.1. ZAKONODAJNO OKOLJE IN BANČNA REGULATIVA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Reguliranje in nadzor nad bankami sta po svetu različno organizirana, nadzorni organ je lahko centralna banka ali posebna državna ali vladna institucija. V Sloveniji banke (in hranilnice) nadzoruje Banka Slovenije, bančno regulativo pa predstavljajo predpisi s strani zakonodajne oblasti. Poslovanje bank je strogo predpisano in nadzorovano, saj je stabilnost bank izjemnega pomena za vsako gospodarstvo. Na področju domače zakonodaje so za banke trenutno pomembni predvsem Zakon o bančništvu, Zakon o Banki Slovenije in Zakon o gospodarskih družbah.

Zakon o bančništvu, ki ureja pogoje za ustanovitev, poslovanje, nadzor in prenehanje bank in hranilnic, opredeljuje, da je banka delniška družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je pridobila dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev. Banka na podlagi sprejetih depozitov odobrava kredite, izvaja plačilni promet

ter opravlja druge funkcije finančne narave (Zakon o bančništvu,² 2004). V prilogah (glej Prilogo 1, na str. 1) prikazujem druge finančne storitve po Zakonu o bančništvu. Omenjeni zakon daje velik poudarek tveganjem bančnega poslovanja, ki so pri bančnem poslovanju izrednega pomena, o čemer bo več povedanega v naslednjem poglavju. Zakon o bančništvu je v veliki meri usklajen tako z evropskimi bančnimi direktivami kot tudi s petindvajsetimi načeli učinkovitega nadzora, ki jih je leta 1997 sprejel Baselski komite za bančni nadzor.

Vsaka pravna oseba mora za opravljanje bančne dejavnosti pridobiti dovoljenje Banke Slovenije. Banka Slovenije na osnovi presoje kapitalske ustreznosti pravne osebe, strokovnosti managementa, potreb po novi banki in perspektiv ter ocene možnosti obstanka v hudi konkurenci podeli licenco. V primeru, da pravna oseba, ki zaprosi za dovoljenje, ne zadovoljuje postavljenih pogojev, Banka Slovenije ne izda dovoljenja za poslovanje (Slak, 2005, str. 6). Banka Slovenije opravlja nadzor nad bankami z namenom preverjanja, če banke spoštujejo pravila o obvladovanju tveganj in druga pravila, ki urejajo poslovanje bank, zato je za banke pomemben tudi Zakon o Banki Slovenije. **Zakon o Banki Slovenije** ureja poslovanje Banke Slovenije, ki je centralna banka Republike Slovenije in jamči za njene obveznosti. Banka Slovenije skrbi predvsem za stabilnost valute in splošno likvidnost poslovanja v državi in do tujine. Njene glavne naloge so (Zakon o Banki Slovenije, 2002):

- ⇒ oblikovanje in uresničevanje denarne politike;
- ⇒ oblikovanje in uresničevanje denarnega nadzora;
- ⇒ odgovornost za splošno likvidnost bančnega sistema;
- ⇒ sodelovanje pri transakcijah na deviznih in finančnih trgih;
- ⇒ sprejemanje v depozit sredstva bank in hranilnic;
- ⇒ odpiranje računov bankam in hranilnicam;
- ⇒ urejanje plačilnih sistemov.

Zakon o bančništvu določa, da se za banke uporabljajo določbe **Zakona o gospodarskih družbah**, ki veljajo za delniško družbo, če ni z Zakonom o bančništvu drugače določeno. Zakon o gospodarskih družbah opredeljuje temeljne prvine delovanja delniške družbe, določbe o delnicah, o ustanovitvi delniške družbe, pravnih razmerjih med družbo in delničarji, določbah o ničnosti in spodbojnosti in postopkih pri statusnih spremembah (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 31).

Zaradi vstopa Republike Slovenije v Evropsko unijo morajo banke upoštevati tudi **direktive Evropske unije**. S sprejetjem Zakona o bančništvu leta 1999 je bil storjen velik korak k prilagoditvi slovenskega pravnega reda z evropskim, tako da po vstopu v Evropsko unijo (01.05.2004) ni bilo bistvenih sprememb na bančnem področju.

² V specialističnem delu upoštevam in citiram Zakon o bančništvu (uradno prečiščeno besedilo), ki je bilo objavljeno v letu 2004 po treh spremembah Zakona o bančništvu iz leta 1999.

"Republika Slovenija je prevzela evropske predpise, ki se nanašajo na ekonomsko in monetarno unijo. Gre za določbe v zvezi s prostim pretokom kapitala, neodvisnostjo centralne banke, osnovnim ciljem monetarne politike, prepovedjo financiranja javnega sektorja s strani centralne banke ter prepovedjo privilegiranega dostopa javnega sektorja do finančnih institucij" (Faze uvedbe evra v Sloveniji, 2005).

Na tem mestu bi omenila še **Baselska načela učinkovitega bančnega nadzora**, ki predstavljajo priporočila za varno in stabilno poslovanje bank. Baselska načela sestavlja petindvajset temeljnih načel, ki med drugim obravnavajo predpogoje za učinkovit bančni nadzor, zahteve in predpise o preudarnem poslovanju, nadzorniška pooblastila (Baselska načela preudarnega bančnega poslovanja, 1998, str. 4).

Zakon o finančnem poslovanju podjetij se sicer ne nanaša na samo poslovanje bank, ampak na finančno poslovanje podjetij. Ker specialistično delo obravnava predvsem poslovanje bank z gospodarskimi družbami,³ je pomembno, da ga na tem mestu tudi izpostavim. Obravnavani zakon ureja naslednja področja (Ivanjko, 2000, str. 3):

- ⇒ načela finančnega poslovanja;
- ⇒ odgovornost podjetja za kapitalsko neustreznost;
- ⇒ postopek ukrepanja uprave oziroma nadzornega sveta v primeru, ko podjetje ne razpolaga z ustreznim kapitalom;
- ⇒ postopek za odpravo finančne nelikvidnosti in prezadolženosti;
- ⇒ izbris podjetij iz sodnega registra po uradni dolžnosti.

Za bančništvo je značilno, da lahko država **z zakonodajo na številnih drugih področjih** posredno vpliva na poslovanje bank, npr.:

- ⇒ z računovodskimi standardi: sprememba v letu 2003 vpliva na višje prikazovanje dobičkov kot po starih računovodskih standardih;
- ⇒ z davčno zakonodajo: davek na bilančno vsoto, ki bistveno bolj obremenjuje banke v Republiki Sloveniji kot banke v Evropski uniji.

2. TVEGANJA V BANČNEM POSLOVANJU

Podjetja in banke se pri svojem delovanju srečujejo z različnimi poslovnimi tveganji, vendar z določenimi razlikami. Banke se ne ukvarjajo z obvladovanjem tveganj zgolj iz zornega kota zaščite lastnega poslovanja, temveč v marsičem tudi za celotno

³ V specialističnem delu pogosteje uporabljam pojem podjetje kot gospodarska družba, čeprav Zakon o finančnem poslovanju podjetij opredeljuje podjetje kot gospodarski subjekt, ki je lahko organiziran kot gospodarska družba, podjetnik, zavod ali zadruga.

gospodarstvo. Od tod izvira njihov vsesplošni gospodarski pomen, ki jih na eni strani zavezuje k strogi regulativi, na drugi pa izpostavlja nad raven običajnega gospodarskega subjekta. Zaradi tega je ugotavljanje in upravljanje tveganj ena od pomembnejših dejavnost bank in glavni vir uspešnosti sodobnih bank.

Banke se danes aktivno sprašujejo, kaj predstavlja tveganje, skušajo ga spoznati v vseh njegovih dimenzijah in ga spraviti v obvladljiva razmerja. Ker ima tveganje več razsežnosti, ga je težko enolično opredeliti. "V splošnem lahko definiramo tveganje, kateremu je vsakodnevno izpostavljena vsaka finančna institucija pri opravljanju svojih finančnih aktivnosti, kot verjetnost, da bodo (nepredvidljivi) pogoji finančnega poslovanja preko vplivnih dejavnikov notranjega in/ali zunanjega okolja ob uresničitvi določenega poslovnega dogodka vplivali na večja ali manjša odstopanja od pričakovanih rezultatov poslovne odločitve. Pri tem je odstopanje najpogosteje najbolj izrazito v smeri negativnega vpliva na finančni rezultat institucije, kar vpliva na uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in izvajanje strategije poslovnega sistema" (Andersen, 1996; cit. Šubelj, 2000, str. 4).

Banka mora za ugotavljanje, merjenje in upravljanje s tveganji, ki so povezana s poslovanjem banke, določiti načrt ukrepov obvladovanja tveganj, ki obsega (Zakon o bančništvu, 2004):

- ⇒ notranje postopke za ugotavljanje in merjenje tveganj;
- ⇒ ukrepe za obvladovanje tveganj in notranje postopke za izvajanje teh ukrepov;
- ⇒ notranje postopke za spremljanje izvajanja ukrepov za obvladovanje tveganj.

Zakon o bančništvu (2004) razvršča tveganja na:

- ⇒ likvidnostna tveganja;
- ⇒ kreditna tveganja;
- ⇒ obrestna, valutna in druga tržna tveganja;
- ⇒ tveganja zaradi izpostavljenosti do posamezne osebe;
- ⇒ tveganja, povezana z naložbami v kapitalske deleže in nepremičnine;
- ⇒ tveganja neizpolnitve nasprotne stranke povezana z državo izvora nasprotne stranke.

V strokovni literaturi različni avtorji različno razvrščajo tveganja v bančnem poslovanju. Bessis (1998, str. 5) deli tveganja bančnega poslovanja na:

- ⇒ kreditno tveganje;
- ⇒ likvidnostno tveganje;
- ⇒ tržno tveganje;
- ⇒ tečajno tveganje;
- ⇒ tveganje spremembe obrestne mere;
- ⇒ tveganje plačilne sposobnosti.

Beaver in Parker (1995, str. 4) obravnavata dve vrsti tveganj, poslovno in finančno, ki sta sestavljeni na sledeč način:

- ⇒ poslovno tveganje:
 - kreditno tveganje;
 - strateško tveganje;
 - operativno tveganje;
 - kadrovsko tveganje;
 - zakonsko tveganje;
 - blagovno tveganje;
 - produktno tveganje;
- ⇒ finančno tveganje:
 - obrestno tveganje;
 - likvidnostno tveganje;
 - tečajno tveganje;
 - tveganje poravnave;
 - temeljno tveganje.

Razvrstitve so si poimensko dokaj podobne. Tudi Saunders (1994, str. 73-83) podobno razvrsti tveganja bančnega poslovanja na:

- ⇒ kreditno tveganje;
- ⇒ deželno tveganje;
- ⇒ tveganje spremembe obrestne mere;
- ⇒ tveganje spremembe deviznega tečaja;
- ⇒ likvidnostno tveganje;
- ⇒ tržno tveganje;
- ⇒ zunajbilačno tveganje;
- ⇒ tveganje nesolventnosti;
- ⇒ operativno tveganje.

V nadaljevanju tega poglavja bodo navedene nekatere osnovne značilnosti posameznih oblik tveganj bančnega poslovanja (po Saunders-u), medtem ko bo kreditno tveganje razčlenjeno v naslednjem podpoglavju, saj je to tveganje najpomembnejše v poslovanju bank.

A) Deželno tveganje je tveganje nastanka izgube v primeru mednarodnega kreditiranja, ki je povezano z ekonomskim, socialnim in političnim okoljem dolžnikove države. Gre predvsem za primere, ko je dolžnik zmožen in pripravljen poravnati svoje obveznosti, vendar jih zaradi določenih državnih ukrepov ne more (npr. prepoved plačevanja v določeni valuti, nekonvertibilnost valute).

B) Tveganje spremembe obrestne mere je tveganje povezano z nepričakovanimi gibanji tržnih obrestnih mer. Tržne obrestne mere se lahko spremenijo, kar ima za posledico, da postanejo pogodbene obrestne mere drugačne od trenutno veljavnih tržnih obrestnih mer. Tveganje spremembe obrestnih mer je tveganje izgube neto obrestnih prihodkov kot posledica spremembe obrestnih mer. Vzrok leži v neujemanju strukture naložb in obveznosti (Saunders, 2000, str. 74). Če banka financira dolgoročne naložbe pretežno s kratkoročnimi viri sredstev, je izpostavljena tveganju refinanciranja. Lahko pa se zgodi, da so odhodki za obresti na depozite višji od prihodkov od obresti za kredite. Tak položaj bi nastal, če bi bile obrestne mere fiksne za vse posle. Taka situacija vodi banko do tveganja reinvestiranja.

C) Tveganje spremembe deviznega tečaja je tveganje izgube, ki jo banka lahko utrpi zaradi spreminjanja tečajev tujih valut, ki jih v različnih oblikah izkazuje v aktivnih in pasivnih postavkah svoje bilance stanja. V primeru spremembe deviznega tečaja se spremeni tudi vrednost obveznosti oziroma naložb v domačem denarju. Zaradi vse večje odprtosti nacionalnih gospodarstev, naraščajočega obsega mednarodne trgovine in prostega pretoka kapitala je tveganje spremembe deviznega tečaja postalo sestavni del mednarodnega in domačega poslovnega življenja (Stjepanović, 2001, str. 12).

D) Likvidnostno tveganje je tveganje, da banka v določenem trenutku ne more poravnati vseh svojih dospelih plačilnih obveznosti. Upravljanje z likvidnostjo je bistvena sestavina skrbnega in varnega poslovanja banke. Navedenemu tveganju je banka izpostavljena ob vsaki zahtevi svojih strank po denarnih sredstvih (npr. dvigi denarnih vlog, koriščenje odobrenih kreditov), kar povzroča odlive denarnih sredstev iz banke. V primeru, da banka drži previsoke likvidne rezerve, izgublja del dohodka, saj bi lahko presežna denarna sredstva spremenila v donosno naložbo. Ob primanjkljaju denarnih sredstev pa mora banka, da bi ostala likvidna, poiskati potrebna denarna sredstva z zadolževanjem na denarnem trgu ali s prodajo svojih naložb pod njihovo nominalno ceno (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 148).

E) Tržno tveganje je tveganje izgube zaradi neugodnih sprememb tržnih cen finančnih instrumentov, s katerimi banka posluje na trgu. Banka ima zato določene limite za spot in terminsko trgovanje posameznega deviznega trgovca, limit največje dopustne potencialne izgube za portfelj lastniških vrednostnih papirjev.

F) Zunajbilančno tveganje je tveganje izgub iz naslova danih garancij, akreditivov, trgovanja z izvedenimi finančnimi instrumenti... Navedeni instrumenti predstavljajo potencialne obveznosti banke. Ob unovčenju garancije pa postane zunajbilančna obveznost terjatev, ki jo ima banka do svojega komitenta, za katerega je poravnala znesek po garanciji.

G) Tveganje nesolventnosti nastopi kot posledica obrestnega, tržnega, kreditnega, zunajbilančnega, tehnološkega, valutnega, deželnega in likvidnostnega tveganja. O nesolventnosti banke govorimo takrat, ko kapital banke ne zadostuje, da bi pokril izgube iz naslova enega ali več tveganj (Šubelj, 2000, str. 14).

H) Operativno tveganje je tveganje neposredne ali posredne izgube, ki je posledica neustreznih ali slabih postopkov, napak bančnih uslužbencev in sistemov ali pa je posledica zunanjih dejavnikov (Slak, 2005, str. 48).

2.1. KREDITNO TVEGANJE

2.1.1. OPREDELITEV IN DEJAVNIKI KREDITNEGA TVEGANJA

Banka pri vsakem kreditnem poslu prevzame kreditno tveganje, ki je eno najpomembnejših tveganj v bančnem poslovanju. Kreditno tveganje je verjetnost, da bo transakcija oziroma transakcije z nasprotno stranko zaradi njene nezmožnosti poravnave njenih finančnih obveznosti neizvršene (Kendall, 1998, str. 119). Brealey in Myers (2000, str. 809) opredeljujeta tveganje kot možnost, da kreditojemalec ne bo mogel ali ne bo hotel poravnati svojih pogodbenih obveznosti, in sicer svojih obveznosti ob zapadlosti in v skladu s sklenjeno pogodbo. V Zakonu o bančništvu (2004) je zapisano, da je **kreditno tveganje bank** tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do banke. Vzrok za nevrčilo kredita, zamujanje s plačili obrokov ali s plačili obresti je lahko nepripravljenost ali nezmožnost⁴ dolžnika poravnati svoje obveznosti. Navedeno ima neposreden vpliv na poslovni izid banke, in sicer na njeno donosnost, likvidnost in solventnost. Zaradi navedenega mora banka zbirati informacije o podjetjih, katerim je odobrila kredite, in jih nadzorovati.

Dejavniki kreditnega tveganja so osnova za merjenje kreditnega tveganja oziroma za ocenjevanje kreditnejalčeve sposobnosti vračila izposojenih sredstev in so naslednji (Šubelj, 2000, str. 7):

- ⇒ mednarodno okolje: neugodni politični dogodki (vojne, embargo), neugodna sprememba menjalnih tečajev, gibanje uvoza in izvoza;
- ⇒ domače okolje: politični in izredni dogodki (revolucija, državni udar), elementarne nesreče, neugodna gospodarska in tržna gibanja (inflacija, recesija, sprememba obrestne mere), sprememba ekonomske politike (sprememba denarne politike, davčne politike, zakonodaje), propad sistema zavarovanj ali garancij;

⁴ Nelikvidnost je nezmožnost pravočasne poravnave zapadlih obveznosti v določenem trenutku, solventnost pa je trajna nezmožnost poravnave vseh svojih obveznosti (Zakon o finančnem poslovanju podjetij, 1999).

- ⇒ panoga: motnje v običajnih komercialnih postopkih, nesprejemljivi komercialni pogoji (prevelika vezanost na financiranje s trgovskimi krediti), sprememba tehnologije, konkurenca, neugodnosti na področju nabavnega in prodajnega trga, povečana pogajalska moč dobaviteljev in kupcev, nesolventnost kupcev, predpisi, razpoložljivost in cenovna nihanja surovin;
- ⇒ podjetje: kratkoročna oziroma dolgoročna plačilna nesposobnost, slab management, pomanjkljiv sistem finančnega nadzora, slaba finančna politika, slaba organizacijska struktura, slabo upravljanje z obratnim kapitalom, napačne strateške usmeritve, težave z novimi projekti oziroma proizvodi, kadrovske spremembe, odnosi med vodstvom in zaposlenimi, odnosi med zaposlenimi.

Vzroki za slabše poslovanje bank oziroma celo za njihov propad največkrat izhajajo iz kreditnega tveganja, kot so npr. (Hempel, Simonson, Coleman, 1994, str. 370):

- ⇒ prevelikodušni pogoji in pomanjkljivost jasnih standardov;
- ⇒ neustrezna kontrola in pomanjkanje znanja kreditnih referentov;
- ⇒ previsoka koncentracija kreditov;
- ⇒ slab sistem za odkrivanje problematičnih posojil.

2.1.2. OCENJEVANJE IN MERJENJE KREDITNEGA TVEGANJA

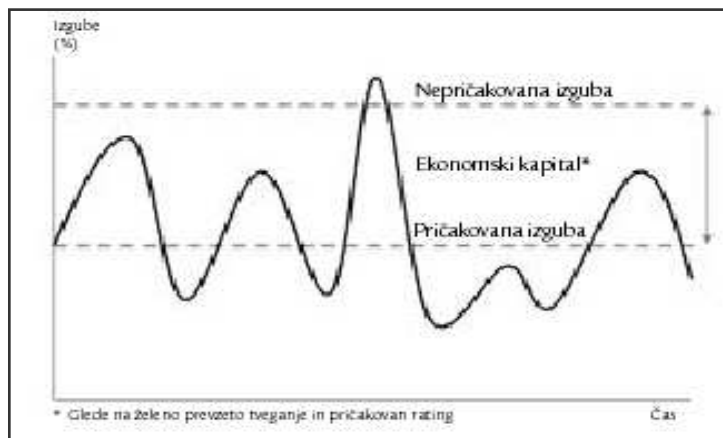
Ocenjevanje kreditnega tveganja je ključno predvsem zaradi treh osnovnih motivov banke, in sicer pravilnega zaračunavanja cene kredita (obrestne mere), pravilnega določanja višine kredita in dobe kreditiranja ter pravilne ocene potencialne izgube, ki jo banka lahko utрпи (Škorjanc, 2003, str. 20). Banka s pomočjo merjenja kreditnega tveganja presodi o odobritvi kredita komitentu in v primeru pozitivnega sklepa glede na ocenjeno tveganje oblikuje ustrezne rezervacije.

Pri kreditnem tveganju nastopajo pretežno tri vrste tveganj (Šubelj, 2000, str. 8-9):

- ⇒ tveganje neplačila, ki ga merimo kot verjetnost, da v določenem časovnem obdobju ne pride do plačila oziroma poravnave obveznosti s strani kreditojemalca;
- ⇒ tveganje izpostavljenosti, ki izvira iz nepoznavanja bodoče izpostavljenosti v primeru neplačila. Največje tveganje predstavljajo okvirni krediti in limiti na transakcijskih računih, ker banka pri teh oblikah kreditov ne more vnaprej vedeti, v kakšnem obsegu jih bodo komitenti koristili;
- ⇒ tveganje poplačila, ki se pojavi v primeru neporavnanih obveznosti s strani komitenta in predstavlja izgubo, ki bi jo banka utrpela, če ne bi prišlo do poplačila. Višina poplačila je odvisna od specifičnega položaja komitenta, njegove finančne situacije ter zavarovanj, ki jih je banka pridobila od njega.

Iz kreditnega tveganja izhaja pojem potencialna izguba, ki je lahko pričakovana, nepričakovana ali izredna. Pričakovana izguba je izguba, ki je izračunana na podlagi statističnih modelov. Sestavljena je iz verjetnosti neplačila, neodplačanega dela kredita in izpostave ob neplačilu. Verjetnost neplačila je statistična verjetnost, da komitent ne bo odplačal kredita. Je tudi funkcija bonitetne ocene komitenta, ročnosti kredita, pričakovane frekvence neplačil in ekonomskega cikla. Izpostava ob neplačilu je dolg komitenta do banke ob neplačilu in je funkcija vrste pogodbe, limitov oziroma nečrpanih zneskov ter ročnosti in načina vračila kredita. Neodplačani del kredita je del dolga, ki ga bo banka verjetno izgubila, ko pride do neplačila, in je funkcija vrste ter vrednosti zavarovanja, zastavljenih sredstev in časa, pretečenega od odobritve kredita. Za pričakovano izgubo je značilno, da jo mora banka vključiti v kalkulacijo cene in jo krije iz rezultata tekočega leta – za ta del izgube kapital torej ni potreben (Stebernak, 2005, str. 14-15). Nepričakovana izguba je razlika med celotno potencialno izgubo in pričakovano izgubo, ki se jo pokriva s kapitalom. Izredna izguba pa je izguba, ki izhaja iz izjemnih dogodkov (Šubelj, 2000, str. 10). Nivo ekonomskega kapitala, ki ga prikazujem na Sliki 4, je odvisen od največjih izgub v časovni vrsti in ga določimo glede na želeno prevzeto tveganje in pričakovano bonitetno oceno. Če ostane velik del največje izgube nepokrit z ekonomskim kapitalom, si banka ne more obetati dobre bonitetne ocene (Stebernak, 2005, str. 15).

Slika 4: Prikaz izgub

Vir: Stebernak, 2005, str. 15.

Merjenje kreditnega tveganja je podrejeno trem glavnim komponentam (Škorjanc, 2003, str. 21):

- ⇒ izračunu verjetnosti, da kreditjemalec ne bo pravočasno ali da sploh ne bo poravnal svojih obveznosti;
- ⇒ izračunu izpostavljenosti banke iz naslova kreditnega tveganja v določenem časovnem obdobju;
- ⇒ izračunu dejanske izgube v odstotkih, ki jo banka realizira, ko je že uveljavila zavarovanja za odobren kredit oziroma začela postopek izterjave.

Največjo nevarnost za izgubo kot posledico kreditnega tveganja predstavljata nestrokovnost in nedoslednost pri **analizi kreditne sposobnosti kreditojemalca**. Banka poskuša s pomočjo analize kreditne sposobnosti oceniti kreditojemalčevo bodočo plačilno sposobnost, torej sposobnost rednega poravnavanja prevzetih obveznosti. S kreditno analizo banka oziroma bančni analitik analizira dejavnike, ki na kakršenkoli način vplivajo na finančno sposobnost komitenta oziroma na njegovo pripravljenost poravnovati obveznosti, ki bi sledile v primeru sklenitve kreditne pogodbe. Kreditna analiza meri kreditno tveganje morebitnega kreditojemalca in je sestavljena iz finančne in nefinančne analize ter analize okolja, v katerem kreditojemalec posluje. Banke se v veliki meri naslanjajo na **finančno analizo**, kjer predstavljajo najvažnejši vir podatkov računovodski izkazi,⁵ in sicer bilanca stanja, izkaz poslovnega izida in izkaz finančnega izida.

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje stanje sredstev in stanje obveznosti do virov sredstev. Zneski so razvrščeni v dva stolpca, kjer prvi stolpec predstavlja uresničene podatke v obravnavanem obdobju (običajno ob koncu poslovnega leta), drugi stolpec pa uresničene podatke v enakem prejšnjem obračunskem obdobju (Slovenski računovodski standardi, 2002, str. 168, 174). Bilanca stanja izraža predvsem informacijo o finančnem stanju podjetja. Vsebina in oblika modela členitev postavk bilance stanja sta prikazani v prilogah (glej Prilogo 2, na str. 2-3).

Izkaz poslovnega izida je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje prihodke, odhodke in poslovni izid v poslovnem obdobju, le-ta pa vpliva na velikost kapitala v bilanci stanja. Od vrste poslovnega izida in narave podjetja sta odvisna obseg in razčlenitev postavk v njem. Izkaz poslovnega izida ima obliko stopenjskega zaporednega izkaza poslovnega izida in je lahko sestavljen v dveh različicah, po nemški ali angleški različici (Slovenski računovodski standardi, 2002, str. 176). Izkaz poslovnega izida pove predvsem to, kako uspešno je podjetje poslovalo v določenem obdobju. Tako kot za bilanco stanja kot tudi za izkaz poslovnega izida Zakon o gospodarskih družbah⁶ (2005) predpisuje obvezne postavke, ki jih mora podjetje upoštevati pri pripravi računovodskih izkazov. Vsebina in oblika modela členitev postavk izkaza poslovnega izida sta prikazani v prilogah (glej Prilogo 3, na str. 4-5).

Izkaz finančnega izida je računovodski izkaz, kjer so prikazane informacije o denarnih tokovih s prikazom prejemkov, izdatkov in stanja denarnih sredstev v podjetju za poslovno leto ali medletna obdobja (Slovenski računovodski standard, 2002, str. 272). Denarni tokovi so pomembni pri ocenjevanju plačilne sposobnosti in

⁵ Računovodski izkazi poslovanja obsegajo bilanco stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz gibanja kapitala, izkaz finančnega izida in razlagalna računovodska pojasnila (Slovenski računovodski standardi, 2002, str. 219).

⁶ V specialističnem delu upoštevam in citiram Zakon o gospodarskih družbah (uradno prečiščeno besedilo), ki je bilo objavljeno v letu 2005.

tveganj v podjetjih. Vsebina in oblika modela členitev postavk po obeh različicah izkaza finančnega izida sta prikazani v prilogah (glej Prilogo 4, na str. 6-8).

Finančna analiza obsega vodoravno in navpično analizo temeljnih računovodskih izkazov podjetja ter analizo s kazalniki.

Banka z **vodoravno analizo računovodskih izkazov** ugotavlja spremembe posameznih postavk računovodskih izkazov, pri čemer so postavke predhodnega obdobja osnova za ocenjevanje postavk iz obravnavanega obdobja. Spremembe posameznih postavk lahko računamo v absolutnih denarnih zneskih ali pa relativno z izračunom odstotnih sprememb ali indeksov. Z navedeno analizo pridobi banka informacije o velikosti, smeri in relativni pomembnosti sprememb posameznih postavk (Hočevár, Igličar, 1996, str. 235).

Pomembnost in smer sprememb posameznih postavk lahko banka preučuje tudi z **navpično analizo računovodskih izkazov**, kjer se postavke v računovodskih izkazih prikazujejo kot relativni deleži glede na izbrano celoto. Vse postavke v izkazu poslovnega izida lahko izrazimo v odstotkih glede na celotne prihodke, medtem ko lahko v bilanci stanja izračunamo delež posameznih postavk sredstev glede na celotno bilančno vsoto podjetja (kreditojemalca). Deleži oziroma relativna števila omogočajo izločitev vpliva velikosti podjetja, kar omogoči primerjavo računovodskih izkazov različno velikih podjetij v isti panogi (Hočevár, Igličar, 1996, str. 237-238).

Z **analizo računovodskih kazalnikov** dobi banka informacije o stanju in gibanju določenih kategorij v računovodskih izkazih podjetja za več preteklih obdobj. Omogočajo primerjavo s panogo in drugimi podjetji (npr. z najboljšimi). Na kratko bom predstavila nekaj najpomembnejših kazalnikov pri presoji kreditne sposobnosti podjetja, in sicer (Jamnik Skubic, 2002, str. 14-18):

$$\Rightarrow \text{stopnja finančne varnosti} = \frac{\text{kapital}}{\text{obveznosti do virov sredstev}} \quad (1)$$

Stopnja finančne varnosti predstavlja delež kapitala med vsemi viri podjetja. Pri tem lahko iz kapitala izločimo nerazporejen dobiček tekočega leta, števec pa povečamo za dolgoročne rezervacije, ki v danem trenutku niso obveznosti do upnikov, lahko pa v prihodnosti postanejo. Standardna vrednost stopnje finančne varnosti je 50%, dejansko potrebna vrednost pa je odvisna od dejavnosti, v kateri posluje podjetje, in strukture sredstev. Primerna finančna moč namreč zagotavlja dolgoročno plačilno sposobnost in zmanjša poslovno tveganje za upnike in podjetje samo. Podjetje, ki nima zadostnega kapitala, bo v neugodnih razmerah bolj ranljivo, saj nima ustreznih rezerv za nevtraliziranje negativnih vplivov.

$$\Rightarrow \text{stopnja kreditne sposobnosti} = \frac{\text{kapital} + \text{dolgoročne obveznosti}}{\text{stalna sredstva} + \text{dolgoročne terjatve}} \quad (2)$$

Stopnja kreditne sposobnosti kaže usklajenost strukture sredstev in virov sredstev. Vrednost stopnje kreditne sposobnosti naj bi bila vsaj 1, kar pomeni, da lahko podjetje prevzema kreditne obveznosti. Če pa je vrednost kazalnika nižja od 1, potem podjetje financira dolgoročna vlaganja s kratkoročnimi viri, kar lahko podjetje privede do težav z zagotavljanjem plačilne sposobnosti.

$$\Rightarrow \text{količnik obratne likvidnosti} = \frac{\text{gibljiva sredstva} - \text{dolg. terjatve iz poslovanja}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \quad (3)$$

Količnik obratne likvidnosti kaže na sposobnost podjetja, da v kratkem roku razpolaga z ustreznimi likvidnimi sredstvi za pravočasno izvedbo potrebnih plačil. Vrednost kazalnika naj bi se gibala okoli 2. Kakšna je prava velikost količnika obratne likvidnosti, je odvisno tudi od panoge, v kateri se nahaja podjetje (npr. v določenih panogah je potrebno imeti več zalog in terjatev kot v drugih panogah).

$$\Rightarrow \text{količnik obratno finančne likvidnosti} = \frac{\text{gibljiva sred.} - \text{dolg. terjatve iz posl.} - \text{zaloge}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \quad (4)$$

Količnik obratno finančne likvidnosti se od količnika obratne likvidnosti razlikuje po tem, da med sredstva ne uvrščamo zalog. Navadno je pot od zalog do denarja daljša kot npr. pri kratkoročnih terjativah in tudi pod vprašajem, saj jih moramo najprej prodati, vendar ni nujno. Tudi ta kazalnik je prav tako kot količnik obratne likvidnosti odvisen od panoge, sezone.

$$\Rightarrow \text{finančno posredniški položaj} = \frac{\text{krat. fin. naložbe} + \text{krat. terjatve} + \text{denar} - \text{krat. obvez.}}{\text{celotni prihodki/št. mesecev poslovanja}} \quad (5)$$

Podjetje je lahko neto upnik ali neto dolжник. Pri podjetjih, ki so v kratkoročnem neto dolžniškem položaju, nas zanima, kolikšen del mesečne realizacije financirajo upniki v neto znesku. Za banko je ugodneje, da je podjetje neto upnik, za podjetje pa je z vidika rentabilnosti neto dolžniški položaj ugodnejši.

Banka s finančno analizo pridobi koristne informacije, ki ji pomagajo pri presoji kreditnojemalčeve sposobnosti, če (Pinches, 1992, str. 639-640):

- ⇒ upošteva podatke o poslovanju podjetja za več zaporednih obdobj;
- ⇒ primerja uspešnost poslovanja proučevanega podjetja s povprečjem panoge, v kateri deluje (če ustreznih podatkov ni na voljo, uspešnost podjetja primerja z uspešnostjo podobnega podjetja);
- ⇒ previdno prebere in analizira letno poročilo vključno s spremnim besedilom (tako razjasni določene postavke, ki iz računovodskih izkazov niso razumljive);
- ⇒ pridobi dodatne informacije, ki so potrebne za kakovostno analizo (večino teh informacij lahko banka pridobi iz letnega poročila, v kolikor pa potrebuje

dodatne informacije, jih lahko pridobi od direktorja ali računovodje analiziranega podjetja).

Banka mora pri svoji analizi upoštevati tudi **nefinančne podatke**, kot so npr. ustanovitelj podjetja, obdobje poslovanja, pravna oblika podjetja, dejavnost in velikost podjetja, povezanost z drugimi gospodarskimi subjekti, strateške usmeritve podjetja ipd. Pomemben je tudi že vzpostavljen odnos s podjetjem oziroma z vodstvom podjetja, njihovo sodelovanje in poravnavanje obveznosti do banke iz naslova že odobrenih kreditov. Problem predstavljajo novoustanovljena podjetja in podjetja, ki še niso bila komitenti določene banke, saj jih mora banka šele spoznati in si ustvariti mnenje o njih, tako da je pri takih podjetjih bolj previdna pri odobravanju kreditov. **Analiza okolja** zavzema analizo porabnikov, konkurentov, panoge in še druga področja, kot so npr. tehnologija, kultura, državna regulativa, nabava... Tako z analizo okolja ugotovimo priložnosti, ki se podjetju ponujajo, in nevarnosti, ki podjetju pretijo.

Bančni referent poskuša v razgovoru s potencialnim kreditojemalcem pridobiti čimveč informacij o podjetju, kar vključuje značilnosti lastnika in managementa, poslovanje z vidika finančnih rezultatov, premoženjsko stanje, plačilno sposobnost, plane za bodoči razvoj, dosedanje sodelovanje z banko,... Pomembno je, da je bančni analitik pri svojem delu objektiven in da predstavi kreditnemu odboru vse tiste informacije, ki nudijo kvalitetno osnovo za odločanje o odobritvi bančne naložbe. Bančni analitik spremlja poslovanje podjetja in mu pomaga z nasveti tudi po koriščenju odobrene naložbe. Boniteta kreditojemalca se lahko v obdobju do vračila naložbe močno spreminja, zato aktivno spremljanje podjetja predstavlja enega izmed učinkovitih načinov za zmanjšanje tveganja s strani banke.

2.1.3. OBVLADOVANJE KREDITNEGA TVEGANJA

Banka mora poslovati tako, da tveganja, ki jim je izpostavljena pri posameznih oziroma vseh vrstah poslov, ki jih opravlja, nikoli ne presežejo omejitev določenih z Zakonom o bančništvu in na njegovi podlagi izdanih predpisov. Banka mora poslovati tudi tako, da je v vsakem trenutku sposobna pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti (likvidnost) ter da je trajno sposobna izpolniti vse svoje obveznosti (solventnost). Na podlagi Zakona o bančništvu je Banka Slovenije izdala vrsto podzakonskih aktov, ki podrobneje urejajo pogoje obvladovanja tveganj, in sicer:

- ⇒ Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic;
- ⇒ Sklep razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic;
- ⇒ Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic;
- ⇒ Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic.

Glede na to, da je Republika Slovenija v Evropski uniji, bom pod posebno točko prikazala še direktive Evropske unije in baselska priporočila.

A) Kapitalska ustreznost bank

Kapitalska ustreznost banke pomeni, da banka zagotovi razpolaganje z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste storitev, ki jih opravlja, ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh storitev. Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic (2002) podrobneje obravnava sestavine, omejitve in odbitne postavke pri izračunu kapitala bank in hranilnic, stopnje za tehtanje kreditnega tveganja, konverzijske faktorje v izračunu tveganju prilagojene aktive ter izračun kapitalskega količnika. Kapital banke mora vedno dosegati najmanj znesek, ki je enak vsoti kapitalskih zahtev, izračunanih z uporabo količnika minimalne kapitalske ustreznosti in kapitalskih zahtev za prekoračena stanja udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij (Zakon o bančništvu, 2004).

B) Razvrstitev aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk

Banka mora razvrščati aktivne bilančne in zunajbilančne postavke po tveganosti in ocenjevati višino potencialnih izgub iz naslova kreditnega tveganja.⁷ Izhodišče razvrstitve je pregled dospelih in nedospelih aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk (terjatev) glede na njihovo tveganost. Razvrstitev terjatev in ocena potencialnih izgub sta prikazani v Prilogi 5 oziroma 6 (str. 9-10). Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (2002) opredeljuje tvegane bilančne postavke, tvegane zunajbilančne postavke in netvegane bilančne postavke. **Tvegane bilančne postavke banke** predstavljajo vse dospele in nedospele kratkoročne in dolgoročne kredite, naložbe v vrednostne papirje in dolgoročne naložbe v kapital, eskontirane menice, terjatve iz izvedenih finančnih instrumentov, s katerimi se trguje na prostem trgu, naložbe v naložbene nepremičnine, obračunane obresti, nadomestila in provizije ter terjatve za plačane garancije, avale in druge prevzete obveznosti, vloge pri bankah ter ostale postavke, ki jih je možno razporediti na posameznega dolžnika. **Tvegane zunajbilančne postavke banke** vključujejo izdane garancije, avale, nekrite akreditive, prevzete nepreklicne obveznosti iz odobrenih kreditov in odobrene neizkoriščene limite iz okvirnih kreditov, odobrene in neizkoriščene limite po plačilnih karticah oziroma zneske zaupanja po plačilnih karticah ter druge prevzete obveznosti in morebitne obveznosti, na osnovi katerih lahko nastane obveznosti plačila s strani banke. **Netvegane bilančne postavke banke** obsegajo denar v blagajni, stanja na računih pri Banki Slovenije, terjatve do Banke Slovenije in Republike Slovenije, terjatve do Evropskih skupnosti, vlad in centralnih bank držav EEA in z njimi primerljivih držav OECD ter opredmetena osnovna sredstva in neopredmetena dolgoročna sredstva.

⁷ Pri terjativah do tujih oseb je potrebno pri določanju potencialnih izgub upoštevati tudi deželno tveganje. Podrobneje o tem govori Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (2002).

Razvrščanje terjatev v skupine od A do E temelji na podlagi ocene dolžnika o sposobnosti izpolnjevati obveznosti do banke ob dospelosti. Banka mora oceniti dolžnikovo sposobnost izpolnjevati obveznosti do banke pred odobritvijo vsakega kredita oziroma garancije. Dolžnikova sposobnost izpolnjevati obveznosti do banke ob dospelosti mora temeljiti na (Zakon o bančništvu, 2004):

- ⇒ oceni finančnega položaja posameznega dolžnika;
- ⇒ oceni njegove zmožnosti zagotavljati denarni pritok v obsegu, potrebnem za redno izpolnjevanje obveznosti do banke;
- ⇒ vrsti in obsegu zavarovanja terjatev banke do posameznega dolžnika;
- ⇒ izpolnjevanju dolžnikovih obveznosti do banke v preteklih obdobjih.

Banka zagotavlja informacije in dokumentacijo o dolžniku z vodenjem kreditnih map, iz katerih so razvidni osnovni podatki o dolžniku, njegovem finančnem stanju in položaju ter o vsebini kreditnega razmerja.

C) Velika izpostavljenost bank

Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic (2002) skupaj z njegovimi dopolnitvami (2004) oziroma spremembami (2003) vsebuje določbe in omejitve glede izpostavljenosti banke do komitentov, katerih namen je zavarovanje banke pred tveganjem, ki je povezano s koncentracijo kreditne izpostavljenosti do posameznih oseb, skupine povezanih oseb in oseb v posebnem razmerju z banko. Izpostavljenost banke do posamezne osebe je vsota vseh terjatev in pogojnih terjatev do le-te, vrednosti naložb v vrednostne papirje le-te in naložb banke v kapital le-te. Pri izračunu izpostavljenosti se za posamezno osebo štejeta tudi dve ali več oseb, ki so med seboj povezane tako, da za banko predstavljajo eno samo tveganje (skupina povezanih oseb). Po navedenem sklepu se skupina povezanih oseb opredeljuje kot:

- ⇒ dve ali več fizičnih ali pravnih oseb, ki predstavljajo eno samo tveganje, ker ena od njih neposredno ali posredno obvladuje drugo ali druge osebe (najmanj 50% imetnik poslovnega deleža, delnic ali drugih pravic na podlagi katerih sodeluje pri upravljanju ali v kapitalu teh oseb) – kapitalska in upravljalna povezanost;
- ⇒ dve ali več fizičnih ali pravnih oseb, za katere se lahko šteje, da predstavljajo eno samo tveganje, ker so tako povezane med seboj, da finančne težave ene povzročijo težave druge ali vseh ostalih pri poplačilu dolga – poslovna povezanost.

Izpostavljenost banke do posamezne osebe ne sme presegati višine 25% kapitala banke. Kot velika izpostavljenost se šteje izpostavljenost banke do posamezne osebe, ki dosega ali presega 10% kapitala banke. Vsota vseh velikih izpostavljenosti

v banki ne sme presegati 800% kapitala banke (Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, 2002).

D) Oblikovanje rezervacij

Banka po Zakonu o bančništvu (2004) oblikuje rezervacije za splošna bančna tveganja, ki so namenjena kritju morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz njenega celotnega poslovanja. Poleg splošnih rezervacij mora banka oblikovati tudi posebne rezervacije glede na posebna tveganja, ki izhajajo iz posameznih poslov oziroma skupin posameznih poslov. Za terjatve, ki so razvrščene v skupino A, razen terjatev do Banke Slovenije in do Republike Slovenije, je banka dolžna oblikovati rezervacije v višini najmanj 1% zneska terjatev, za terjatve, ki so razvrščene v skupine od B do E pa banka oblikuje posebne rezervacije v višini ugotovljenih potencialnih izgub.⁸

E) Evropske direktive in baselska priporočila

Zaradi povečane aktivnosti trgovanja bank, nestabilnosti tržnih cen, razvoja zunajbilančnih aktivnosti, povečane konkurence in globalizacije je večina držav zakonsko uredila obvladovanje bančnih tveganj. V slovenskem bančništvu je večina sprememb v zadnjem desetletju posledica uvajanja priporočil Baselskega komiteja in evropskih smernic v domačo zakonodajo. Smernice varnega poslovanja bank na področju Evropske unije so nastale vzporedno in kot posledica baselskih priporočil. Evropske smernice tudi povečujejo konkurenčnost med ponudniki finančnih storitev in spodbujajo ekonomijo obsega. Izgublja se razmejitev med posameznimi vrstami ponudnikov finančnih storitev, oblikujejo se enotni pogoji poslovanja in poenoteni standardi nadzora finančnih institucij, finančni sistem pa prehaja v t.i. tržno fazo, v kateri se večji del finančnih storitev prenaša na trg (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 22).

Baselska priporočila so namenjena predvsem državam članicam Mednarodne banke za poravnavo in niso zavezujoča, zato se države same odločajo ali jih bodo sprejele v svoji zakonodaji. So pa mednarodno tako uveljavljena, da jih uporabljajo povsod po svetu (The New Basel Capital Accord: an explanatory note, 2001, str. 2). Baselski kapitalski sporazum (Basel Capital Accord) je nastal leta 1988 kot rezultat prizadevanj Baselskega komiteja za poenotenje minimalnih kapitalskih zahtev za banke. Ker so se na finančnih trgih pojavili številni novi produkti in storitve, s tem pa tudi nova oziroma spremenjena bančna tveganja, obstoječi kapitalski predpisi ne ustrezajo več praksi bančnega poslovanja, je Baselski komite v letu 1999 izdal predlog nove kapitalske sheme za merjenje ustreznosti bank. Novi baselski kapitalski sporazum (New Basel Capital Accord), imenovan tudi Basel II, naj bi odpravil večino

⁸ Podrobneje o tem govorim v poglavju 2.1.3. s podnaslovom Razvrstitev aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk.

pomanjkljivosti starega sporazuma preko spremembe kvantitativnega načina merjenja minimalno zahtevanega koeficienta kapitalske ustreznosti, dodatka dveh kvalitativnih stebrov, uvedbe regulativnega nadzora in večjega poudarka na tržni disciplini (Sušnik, 2005, str. 1-2). Primerjava obeh sporazumov je prikazana v Tabeli 2.

Tabela 2: Primerjava starega in novega kapitalskega sporazuma

Obstoječi kapitalski sporazum	Novi kapitalski sporazum (Basel II)
enotna mera za tveganost terjatev	več poudarka na interne metodologije bank za oceno tveganj
eno pravilo ustreza vsem bankam	fleksibilnost pravil, spodbude za boljše upravljanje s tveganji
majhna diferenciacija tveganja	večja občutljivost na tveganja

Vir: The New Basel Capital Accord: an explanatory note, 2001, str. 1.

Basel II je skupaj s posebno evropsko direktivo CAD III (Capital Adequacy Directive) postal del evropskega pravnega reda in bo tako obvezen za vse države članice Evropske unije. Tudi Slovenija se ne bo mogla izogniti strogim zahtevam sporazuma glede izpolnjevanja kapitalske ustreznosti, saj le-ta predstavlja osnovo za obvladovanje tveganj. Kapitalska ureditev po novem kapitalskem sporazumu temelji na treh stebrih (Zakaj Basel II?):

- ⇒ prvi steber: minimalne kapitalske zahteve;
- ⇒ drugi steber: regulativni nadzor;
- ⇒ tretji steber: tržna disciplina.

"Vsi trije stebri so medsebojno tesno povezani. Regulativni nadzor (drugi steber) tako poskuša zagotoviti, da je proces alokacije kapitala v okviru določanja minimalnih kapitalskih zahtev (prvi steber) učinkovit, zanesljiv, pošten in pravilen, medtem ko tržna disciplina (tretji steber) predstavlja vzpodbudo za banke in njihova vodstva k transparentnemu poslovanju in skrbnemu obvladovanju tveganj, nadzornike pa k izvajanju nadzora, ki uživa zaupanje s strani javnosti" (Zakaj Basel II?).

3. ZAVAROVANJE BANČNIH NALOŽB (TERJATEV)

Osnovni namen zavarovanja bančnih naložb je zmanjševanje kreditnega tveganja, saj mora banka pri vsakem kreditnem poslu računati z možnostjo izpada vračila kredita in plačila obresti. Zato se pri sklepanju kreditnih pogodb s podjetjem dogovori za ustrezen instrument zavarovanja kredita. Zavarovanje predstavlja sekundarni vir plačila pogodbenih obveznosti v primeru, če komitent iz kakršnegakoli razloga preneha s plačili svojih obveznosti. Nikakor pa ne sme nadomestiti ocene komitentove kreditne sposobnosti. Osnovno pravilo namreč pravi, da še tako dobro

zavarovanje ne sme biti nadomestilo za kreditno nesposobnost komitenta (kreditojemalca). Kakšno zavarovanje bo banka zahtevala, je med drugim odvisno od klasifikacije komitenta, ki naj bi odsevala njegovo boniteto, od poslovnih odnosov s komitentom ter namena in ročnosti naložbe. Vrednost zavarovanja naj bi krila vrednost kredita, obresti kredita, sodne stroške in obresti ter morebitne ostale stroške unovčitve posamezne oblike zavarovanja.

Zavarovanja delimo na prvovrstna in ustrezna. Po Sklepu Banke Slovenije o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (2002) ter po Sklepu o spremembi in dopolnitvah sklepa o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (2002) so **prvovrstna zavarovanja** naslednja:

- ⇒ bančna vloga, za katero obstaja s pogodbo določena obveznost, da se uporabi za poplačilo terjatve;
- ⇒ vrednostni papirji Republike Slovenije, Banke Slovenije ter vlad in centralnih bank držav EEA in nekaterih z njimi primerljivih držav OECD;
- ⇒ nepreklicne garancije na prvi poziv bank, ki so pridobile dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev, prvovrstnih bank držav članic in prvovrstnih tujih bank;⁹
- ⇒ prvovrstni dolžniški vrednostni papirji bank,¹⁰ s katerimi se trguje na finančnih trgih; pri tem se ne upoštevajo podrejeni in zamenljivi dolžniški vrednostni papirji;
- ⇒ nepreklicna jamstva Slovenske izvozne družbe, družbe za zavarovanje in financiranje izvoza;¹¹
- ⇒ jamstva Republike Slovenije.

Ustrezno zavarovanje je tako zavarovanje, ki je v ustreznem razmerju med višino naložbe z vsemi pripadki in vrednostjo zavarovanja. Z ustreznim zavarovanjem je podjetje dodatno motivirano, da pravočasno poravnava svoje obveznosti.

Tratnik in drugi (2001, str. 24) delijo zavarovanja na osebna in stvarna. **Osebno zavarovanje** ima učinek le med strankami, ne učinkuje pa naproti tretjim osebam. **Stvarno zavarovanje** na drugi strani učinkuje tudi proti tretjim osebam in ne samo proti dolžniku, kar bo podrobneje predstavljeno v nadaljevanju pri opisu posameznih vrst zavarovanj. Osebna in stvarna zavarovanja se nadalje delijo tako kot prikazuje Tabela 3 na strani 25.

⁹ Prvovrstnost banke države članice ali tuje banke se presoja na osnovi zadnje razpoložljive ocene bonitete banke s strani Moody's, Standard & Poor's in Fitch. V kolikor teh ocen ni, mora banka boniteto teh bank oceniti sama (Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002).

¹⁰ Prvovrstni dolžniški vrednostni papirji bank so dolžniški vrednostni papirji, katerih izdajateljice so banke, ki so dobile dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev ali druge banke, ki izpolnjujejo kriterij prvovrstnosti (Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002).

¹¹ Podrobneje o tem v poglavju 3.9.

Tabela 3: Delitev zavarovanj

Zavarovanje obveznosti			
osebna zavarovanja	stvarna zavarovanja		
poroštvo	na nepremičninah:	na premičninah:	na pravicah:
bančna garancija	hipoteka	ročna zastava	zastava pravic
pristop k dolgu	realno breme	neposestna zastava	fiduciarna cesija
zavarovanje z zavarovalno pogodbo	zemljiški dolg	fiduciarni prenos lastninske pravice	factoring
		pridržek lastninske pravice	

Vir: Tratnik et al., 2001, str. 19.

Banka izbere na osnovi analize poslovanja podjetja eno ali več oblik zavarovanja naložbe. Vsaka naložba je navadno zavarovana vsaj z *bianco menico*, kar predstavlja **osnovno zavarovanje naložbe**. Naložba je lahko zavarovana samo z *menico* v primeru minimalnega tveganja za banko. Kot **dodatno zavarovanje** pa banka določi druge oblike zavarovanja (npr. poroštvo fizične ali pravne osebe, zastavo premičnin, zastavo nepremičnin...) ali kombinacijo posameznih oblik zavarovanj, s čimer skuša zagotoviti zadostno pokritost svojih naložb.

V nadaljevanju prikazujem značilnosti in posebnosti posameznih vrst instrumentov zavarovanj, ki jih banke najpogosteje uporabljajo za zavarovanje svojih naložb. Poseben poudarek je namenjen trem vrstam zavarovanj, in sicer zavarovanju z *menicami* kot osnovnemu zavarovanju bančnih naložb ter zavarovanju z nepremičninami in zavarovanju s premičninami. Navedena zavarovanja so najbolj razširjena oblika zavarovanja bančnih naložb.

3.1. ZAVAROVANJE Z MENICO

Menica je ena najstarejših oblik plačevanja, zavarovanja plačila in kreditiranja. Menica kot **plačilni instrument** služi za plačilo prejetega blaga ali storitev. V praksi se največkrat uporablja kot **kreditno sredstvo**, torej sredstvo za zagotovitev odloga plačila dolžnika. Pri bančnem poslovanju pa se menica uporablja kot **instrument zavarovanja plačil**, saj se jo položi kot varnost morebitnih kasnejših terjatev. Banka *menico* shrani in jo spravi v promet le, če se zgodi zavarovani primer (neplačilo obveznosti) (Bohinc, Bratina, Pivka, 1998, str. 193).

Sestavine in uveljavljanje ter prenos pravic menice ureja Zakon o menici. Zaradi praktičnih razlogov se menične zaveze sprejemajo na že vnaprej pripravljenih enotnih obrazcih (meničnih golicah). Obrazec menične golice sestavljata menični del in talon.

Pri poslovanju z menico je potrebno upoštevati temeljna menična načela (Bohinc, Bratina, Pivka, 1998, str. 193):

- ⇒ načelo menične formalnosti:
menica je lahko izdana samo pisno in mora vsebovati vse zakonsko določene bistvene sestavine. Vse menične izjave in vsa menična opravila morajo biti v pisni obliki.
- ⇒ načelo menične inkorporacije:
menične izjave in menica so celota, tako da noben menični upnik ne more uveljaviti svojih pravic iz menice, če ne predloži dolžniku tudi menice – brez menice ni menične obveznosti.
- ⇒ načelo fiksne menične obveznosti:
menična obveznost nastane šele s podpisom dolžnika, menični dolg pa je samo tisto, kar nedvoumno izhaja iz menice.
- ⇒ načelo samostojne menične obveznosti:
menična obveznost vsakega izmed podpisnikov menice je samostojna. Če so na menici podpisi opravično nesposobnih oseb, lažni podpisi in podobno, je obveznost drugih podpisnikov polnoveljavna.
- ⇒ načelo menične strogosti:
položaj menično pravnih dolžnikov je mnogo težji od položaja dolžnikov pri drugih civilnopravnih poslih, saj je menica neodvisna od osnovnega posla, zaradi katerega je nastala (menični dolžnik ne more uveljavljati ugovorov, ki izvirajo iz osnovnega posla), hkrati pa se morajo v zvezi z menico opraviti tudi razna obvezna menična opravila (protest, notifikacija, regres, vložitev predloga za izvršbo...), ki dajo menični zavezi dolžnika oziroma dolžnikov še večjo težo.
- ⇒ načelo menične solidarnosti:
vsi tisti, ki so menico trasirali, akceptirali, indosirali ali avalirali, so odgovorni imetniku menice solidarno, torej vsi za enega, eden za vse. Menični upnik lahko izterja menico, ki ni bila plačana v roku dospelosti po opravljenem protestu zaradi neplačila od kateregakoli meničnega dolžnika. Akceptant trasirane menice in izdajatelj lastne menice odgovarjata brezpogojno in jo morata plačati ob dospelosti. Trasant in drugi menični zavezanci pa odgovarjajo kot regresni dolžniki samo pogojno in subsidiarno. Menico morajo plačati, če je ne plača akceptant oziroma izdajatelj menice in če imetnik to dokaže z veljavnim protestom.
- ⇒ načelo neposrednosti:
ko menični dolžnik podpiše menico, odgovarja vsakemu poštenemu imetniku menice, kot bi bil z njim v neposrednem dolžniškem razmerju. Menični upnik lahko zahteva plačilo meničnega dolga po svoji izbiri od vsakega meničnega dolžnika, ne glede na katerem mestu je njegov podpis.

Menica je vrednostni papir, ki se glasi na določen denarni znesek. Z njo izdajatelj jamči, da bo plačal sam ali pa bo po njegovem nalogu plačala tretja oseba

upravičenemu imetniku določeno vsoto denarja v določenem času na določenem kraju (Juhart et al., 1995, str. 147).

Poznamo več vrst menic. **Trasirana menica** je pisni nalog izdajatelja (trasanta) določeni osebi (trasatu), da naj izplača določen znesek denarja v določenem kraju določenemu upniku (remitentu) (Ivanjko, 2001, str. 23). Menična zaveza je strogo formalna, zato mora vsaka listina vsebovati sestavine, ki jih zakon izrecno zahteva in jih imenujemo **bistvene menične sestavine**. Menica mora tako vsebovati (Puharič, 2000, str. 248):

- ⇒ oznako, da gre za menico;
- ⇒ ime in podpis izdajatelja menice (trasanta);
- ⇒ menični znesek;
- ⇒ ime tistega, ki mora menico plačati (trasata);
- ⇒ zapadlost menice;
- ⇒ kraj plačila;
- ⇒ ime tistega, kateremu je potrebno plačati (remitenta);
- ⇒ kraj in datum izdaje.

Lastna menica je vrednostni papir, s katerim se njen izdajatelj brezpogojno zaveže, da bo ob njeni zapadlosti izplačal določen znesek remitentu ali kaki drugi osebi, ki jo bo remitent odredil (Ivanjko, 2001, str. 23, 166). Razlika med trasirano in lastno menico je vidna že na prvi pogled, saj poziv za plačilo ni dan trasatu, ampak se izdajatelj sam zaveže, da bo plačal menični znesek. Banke od kreditorejmalcev navadno zahtevajo **bianco menico**, ki je izpolnjena kot lastna menica in nastopa kot sredstvo osnovnega zavarovanja bančne naložbe. Pri tem se izdajatelj menice pojavlja tudi kot glavni menični dolžnik (Šubelj, 2000, str. 66). Bianco menica se od lastne razlikuje v tem, da ob izdaji nima vseh bistvenih sestavin. Vsebuje samo podpis dolžnika. Pri pravnih osebah se menico podpisuje s firmo kreditorejmalca in podpisom njenega zakonitega zastopnika. Poleg bianco menice podpiše kreditorejmalec še pooblastilo za izpolnitev menice – menično izjavo, s katero kreditorejmalec pooblašča in omejuje banko, da z menico zahteva plačilo le v višini neplačane glavnice kredita, povečane za morebitne redne in zamudne obresti in druge v kreditni pogodbi dogovorjene obveznosti. Menična izjava mora vsebovati tudi pooblastilo za izplačilo menice, ki omogoča njeno unovčitev.

Kvaliteta zavarovanja, ki ga banka pridobi z menico, se lahko bistveno poveča, če so na menici prisotni tudi podpisi drugih oseb (pravnih ali fizičnih), od katerih lahko banka zahteva plačilo dolga, v primeru da tega ne stori kreditorejmalec sam. V tem primeru se srečamo s posebno vrsto jamstva na menici, s katerim oseba (podjetje, fizična oseba in tudi samostojni podjetnik) s svojim podpisom na menici jamči, da bo menični dolžnik plačal menico. Gre za **menično poroštvo** ali **aval**. V primeru

neplačila meničnega dolžnika, plača obveznosti avalist, ki prevzame svojo obvezo s klavzulo "per aval" ali "kot porok".

Če kreditojemalec ne poravna svojih obveznosti ob zapadlosti, banka kot upnica na podlagi menične izjave izpolni *bianco menico* in jo unovči. Kreditojemalčev račun bo banka, ki vodi njegov transakcijski račun, bremenila le v primeru, ko bo na njem denarno kritje za celoten ali delni menični znesek (menica se lahko izplača tudi delno) (Navodilo o unovčevanju menic pri bankah, 2003). Morebitno neplačilo ali delno plačilo menice se ugotovi z meničnim protestom. Protest je s strani notarja ugotovljeno dejstvo, da je bila menica predložena v plačilo in ni bila plačana. Protest ni potreben, če je na menici klavzula "brez protesta" (klavzula "brez protesta" je izpolnjena na menicah, ki jih zahteva banka). Nato banka vloži menično tožbo ali se odloči za regresni zahtevek na osnovi katerega zahteva plačilo menične vsote od kateregakoli od preostalih meničnih dolžnikov, ki so podpisali menico (Ilovar, 2003, str. 17).

Sodna izterjava meničnega zneska poteka v okviru normalnega pravnega postopka, kar časovno bistveno oddalji izterjavo dolgovanega zneska. Menični upnik (banka) in menični dolžnik (kreditojemalec) sta istočasno tudi upnik in dolžnik iz temeljnega posla (npr. kreditna pogodba), zato ima kreditojemalec možnost, da zoper banko uveljavlja vse ugovore tako iz temeljnega posla kot tudi iz drugih medsebojnih pravnih razmerij. Ugovori kreditojemalca so lahko utemeljeni, neutemeljeni ali celo špekulativni (z namenom zavlačevanja postopka).

Iz povedanega lahko zaključimo, da je menica učinkovit instrument zavarovanja samo v primeru, da je kreditojemalec prvovrsten komitent oziroma v primeru, ko imamo v zavezi več meničnih zavezancev. Banka to obliko zavarovanja navadno uporablja kot osnovno zavarovanje kredita, dodatno pa ga zavaruje še z drugimi oblikami zavarovanja. V praksi se banka največkrat posluži unovčitve menice pri prisilni izterjavi manjših zneskov (mesečnih obresti, provizij ali posameznih zapadlih obrokov), saj v takem primeru ni smiselno unovčevanje dodatnega zavarovanja (npr. hipoteke).

3.2. ZAVAROVANJE Z ZASTAVNO PRAVICO

Zastavna pravica je urejena v različnih zakonih, kar je odvisno od tega ali gre za zastavo premičnih ali nepremičnih stvari. Poleg tega se lahko zastavljajo tudi vrednostni papirji, lastninski deleži in druge pravice ter stvari, kar urejajo različni predpisi. Zastavna pravica nastane na podlagi pravnega posla, sodne odločbe ali zakona. To je stvarna pravica, ki učinkuje zoper vsakogar, in premoženjska pravica – njen predmet je posamično določena stvar (Kamhi, 2002, str. 25).

Zastavna pravica je oblika zavarovanja bančnih naložb, pri kateri je jamstvo za izpolnitev obveznosti vrednost kreditojemalčeve oziroma zastaviteljeve stvari, ki je dana v zastavo. Pri zastavnem razmerju nastopata dve stranki, in sicer zastavni upnik in zastavitelj. Ni nujno, da je zastavitelj tudi dolžnik, saj lahko zastavno pravico ustanovi tudi tretja oseba na svoji stvari ali na svoji pravici v korist dolžnika (Bohinc, Bratina, Pivka, 1998, str. 43). Banka ima v primeru neplačila ob zapadlosti terjatve pravico, da se poplača iz prejete kupnine od prodane stvari skupaj z obrestmi in stroški. To navadno stori tako, da s posredovanjem sodišča ali drugega pristojnega organa zahteva oziroma organizira prodajo stvari in se iz izkupička poplača. Kot že rečeno, je predmet zastavne pravice lahko poleg stvari (premičnine in nepremičnine) tudi pravica, ob pogoju, da ima premoženjsko vrednost in da jo je mogoče prenašati (npr. vrednostni papir).

Na tem mestu bi posebej poudarila pomembnost **pravilne ugotovitve vrednosti zastavljene stvari** ali pravice in njene dejanske unovčljivosti. Vrednost zastavljene stvari, izračunana na osnovi dejansko plačanih oziroma vloženih sredstev, sama po sebi ni nujno tudi primerna osnova za sodbo o njeni dejanski tržni vrednosti, ki je lahko v primeru tržne nezanimivosti zastavljene stvari (zaradi lokacije ali drugih lastnosti) precej nižja, v skrajnem primeru, ko je zaradi nezanimanja kupcev ni možno prodati, pa tudi neunovčljiva, in kot taka neprimerna za zavarovanje bančnih naložb. Prav zaradi navedenih dejstev se priporoča ogled zastavljenih stvari na kraju samem, kar še posebej velja za zastavo nepremičnin in premičnin. V ta namen ima banka pripravljen seznam preizkušenih pooblaščenih cenilcev za posamezna področja, ki jih je izbrala z namenom, da bi od njih pridobila takšne cenitve, ki bodo odražale pošteno tržno vrednost posamezne zastavljene stvari, ki jo bo mogoče ob morebitni prodaji tudi dejansko doseči.

3.2.1. ZASTAVA DENARNIH SREDSTEV

V poslovni praksi se za zavarovanje kredita uporablja tudi depozit fizične ali pravne osebe. Banka mora upoštevati zapadlost depozita, ki mora biti daljša od zapadlosti kredita, da lahko preveri ali je kreditojemalec poravnal obveznosti iz najetega kredita. Zastava denarnih sredstev se ustanovi na osnovi pogodbe o vezavi denarnih sredstev med banko in zastaviteljem s posebno **klavzulo**, iz katere je razvidno, da so denarna sredstva zastavljena za zavarovanje bančne naložbe (kredit, garancija) in s podpisom posebne **izjave imetnika depozita**, v kateri med drugim izrecno izrazi svoje soglasje k temu, da se denarna sredstva uporabijo za poplačilo obveznosti iz naslova zavarovane bančne naložbe, v primeru da je ne bi odplačal ali poravnal dolžnik sam. Za čas vezave se zastavitelj nepreklicno odpoveduje pravici razpolaganja z denarnimi sredstvi, ki so predmet pogodbe. Z zastavo denarnih sredstev se največkrat zavarujejo izrazito kratkoročni krediti (do enega meseca), ki

jih pravne osebe najamejo pri banki za premostitev trenutne nelikvidnosti, istočasno pa imajo v banki vezan depozit, ki še ni zapadel v plačilo.

Prednost takšne oblike zavarovanja kredita za banko je predvsem v likvidnosti zavarovanja ter v enostavnem unovčenju ob morebitnem neplačilu kreditojemalca. Glavna slabost in tveganje pri takšni obliki zavarovanja je padec vrednosti zavarovanja (padec obrestnih mer ali tečajev valut) ali povečanje vrednosti naložbe (povečanje tečajev valut, posebej če sta valuti kredita in depozita različni).

3.2.2. ZASTAVA NEPREMIČNIN

Zastavna pravica na nepremičnini se imenuje hipoteka in predstavlja stvarno pravico na tuji nepremičnini, ki daje upniku pravico do poplačila njegove zapadle terjatve iz vrednosti nepremičnine pred upniki, ki so zastavno pravico pridobili pozneje ali je sploh niso pridobili (Grubar, 2000, str. 34). Za zastavno pravico na nepremičnini je značilno, da nepremičnina ostane v dejanski oblasti zastavitelja. Pred dospelostjo terjatve lastnik stvar rabi, uživa in z njo razpolaga. Če zastavitelj nepremičnino odsvoji, se hipoteka prenese na novega lastnika. Kadar je na isti nepremičnini več hipotek, je pomemben vrstni red njihovega nastanka, saj določa tudi vrstni red poplačila terjatev (Kamhi, 2002, str. 26).

Zastavna pravica na nepremičnini lahko nastane na podlagi zastavne pogodbe, notarskega zapisa, sodne odločbe ali z zakonom (Stvarnopravni zakonik, 2002). Primeri nastanka hipoteke **na osnovi zakona** so redki. Na ta način se zastavna pravica pridobi v trenutku, ko so izpolnjeni pogoji, predpisani z zakonom (npr. pri dedovanju). Za bančno poslovanje obravnavani način ne pride v poštev. Na podlagi sodne odločbe, torej **s sklepom sodišča**, se dovoli nastanek zastavne pravice na nepremičnini, ki je podlaga za vpis hipoteke v zemljiško knjigo (Juhart et al., 1995, str. 81-83).

Zastavna pogodba je lahko sklenjena kot samostojna pogodba ali le kot del temeljne pogodbe, s katero nastane terjatev, ki je zavarovana. Za pridobitev hipoteke se zahteva vpis v zemljiško knjigo, za kar je potreben predlog za vpis hipoteke s priloženo zastavno pogodbo z notarsko overjenim podpisom zastavitelja, zemljiškoknjižnim izpiskom in plačano takso. Po Zakonu o zemljiški knjigi (Uradni list RS, 2003) je zemljiška knjiga javna, kar pomeni, da lahko vsakdo pregleduje v njej vpisane podatke pod nadzorom pooblaščenih oseb, lahko pa tudi pridobi zemljiškoknjižni izpisek, iz katerega so med drugim razvidni lastništvo nepremičnine in razna bremena (zastave, služnosti, prepovedi razpolaganja...). Zemljiškoknjižni izpisek ima tri liste (Leskovar, 2004, str. 32):

⇒ list A, ki je stvarni list in na katerem so vpisani podatki o nepremičninah;

- ⇒ list B, ki je lastniški list in na katerem so vpisani podatki o lastnikih;
- ⇒ list C, ki je bremenilni list in na katerem so vpisane druge pravice – vsa bremena (npr. hipoteka), služnosti...

Prednost takšnega načina nastanka hipoteke so preprostost, hitrost postopka in sorazmerno nizki stroški. Pomanjkljivost pa je, da bo upnik v primeru neplačila zapadle terjatve s strani dolžnika prisiljen vložiti še hipotekarno tožbo. V pravnem postopku bo dolžnik razpolagal prav z vsemi ugovori, tako glede obstoja hipoteke kot iz naslova temeljnega posla, kar pomeni, da bo lahko upnik šele po pridobitvi pravnomočne sodne odločbe v izvršilnem postopku zahteval prodajo nepremičnine.

Nastanek zastavne pravice na nepremičnini s sklenitvijo **notarskega zapisa (sporazumna hipoteka)** se razlikuje glede na to, ali je nepremičnina vpisana v zemljiško knjigo ali ne. 21.9.2002 je pričela veljati novela Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ), ki prinaša kar nekaj sprememb na tem področju. Če je nepremičnina, ki je predmet zavarovanja, **vpisana v zemljiško knjigo**, sklene notar sporazum o zavarovanju denarne terjatve v obliki neposredno izvršljivega notarskega zapisa. Na podlagi notarskega zapisa vloži notar (prej upnik) pri sodišču zemljiškoknjižni predlog, s katerim predlaga vknjižbo zastavne pravice. Sodišče oziroma zemljiškoknjižni referent s sklepom dovoli vknjižbo zastavne pravice in zaznambo neposredne izvršljivosti, ki učinkuje tudi proti vsakemu kasnejšemu pridobitelju lastninske pravice na zastavljeni nepremičnini (pred spremembo ZIZ je sklep izdal sodnik izvršilnega oddelka sodišča). Pri nepremičnini, ki **ni vpisana v zemljiško knjigo**, sklene notar prav tako sporazum o zavarovanju denarne terjatve v obliki neposredno izvršljivega notarskega zapisa. Priložena je listina, ki bi bila primerna za vknjižbo lastninske pravice (kupoprodajna pogodba). Notar na njej zaznamuje zastavno pravico in notarski zapis objavi v Uradnem listu RS (doslej je to opravilo sodišče). Listina se izroči v hrambo notarju (doslej upniku). Sodišče ne izda več sklepa o zavarovanju in ne opravi več rubeža nepremičnine, zato se opušča razglasitev rubežnega zapisnika na sodni oglasni deski. Ali je nepremičnina vpisana v zemljiško knjigo ali ne, prinaša sporazumna hipoteka bistveno prednost pred klasično, saj lahko upnik na podlagi notarskega zapisa, če dolžnik v roku ne plača terjatve, brez tožbe in pravnega postopka od pristojnega organa zahteva izvršbo, kar skrajša postopek unovčitve zavarovanja.

Stvarnopravni zakonik ureja tudi skupno in maksimalno hipoteko. **Skupna hipoteka** nastane, če se hipoteka vpiše za eno in isto terjatev na več nepremičnin. **Maksimalna hipoteka** je nadomestila t.i. okvirno hipoteko, ki ni bila zakonsko urejena in se je izoblikovala v praksi. Maksimalna hipoteka je izjema od pravila, da zastavna pravica zavaruje le določeno terjatev. Zavaruje plačilo terjatev, ki nastanejo do določenega zneska iz določenega temeljnega razmerja (npr. dan kredit). Ustanovi se tako, da se določi najvišji znesek, do katerega za zavarovane terjatve jamči

nepremičnina in se ta znesek vpiše v zemljiško knjigo. Maksimalna hipoteka jamči do najvišjega zneska tudi za obresti in stroške, kar pomeni, da je obresti in stroške potrebno vkalkulirati pri določitvi zneska maksimalne hipoteke (Stvarnopravni zakonik, Uradni list RS, št. 87/02). Banke se odločajo za tak način kreditiranja predvsem zaradi tega, ker si tako zagotovijo dolgoročno sodelovanje s komitentom, v kar jih sili konkurenčni boj.

Dne 22.4.2004 je bil objavljen Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o potrošniških kreditih, ki je bistveno podražil in podaljšal postopek zavarovanja bančnih naložb z **zastavno pravico na nepremičninah v lasti fizične osebe**. "Potrošniška hipotekarna kreditna pogodba mora biti sklenjena v obliki notarskega zapisa. Pri sklenitvi notarskega zapisa mora biti osebno navzoč lastnik nepremičnine, na kateri se ustanavlja hipoteka ali zemljiški dolg, če je lastnik nepremičnine fizična oseba, ki deluje izven svoje poklicne ali pridobitne dejavnosti. Notar mora lastnika nepremičnine posebej poučiti o vseh pravnih posledicah kreditne pogodbe in njenega zavarovanja, še posebej pa o tem, kakšna je čista vrednost kredita, kakšna je efektivna obrestna mera in kakšne so pravne posledice neplačila. Lastnik mora na notarskem zapisu s podpisom potrditi, da ga je notar poučil o vseh pravnih posledicah" (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o potrošniških kreditih, 2004). Če povzamemo, je potrebno kreditne pogodbe in pogodbe o zastavi nepremičnin (vključno z dodatki k navedenim pogodbam) skleniti v obliki notarskega zapisa, če so nepremičnine, ki so predmet zavarovanja, v lasti fizične osebe. Zakon v tem primeru tudi prepoveduje sklepanje maksimalnih hipotek oz. vsako pogodbo in dodatek bi bilo potrebno skleniti v notarskem zapisu, kar zaplete sam postopek in uniči bistvo maksimalne hipoteke.

Nepremičnine, ki jih banka vzame v zavarovanje, so predvsem poslovne nepremičnine, tudi stanovanjske nepremičnine, redkeje pa stavbna ali kmetijska zemljišča. Banka ugotovi vrednost nepremičnine na osnovi cenitve vrednosti nepremičnine s strani sodno zapriseženega cenilca s seznama banke ali na osnovi predračunske vrednosti (v primeru novogradnje), izjemoma pa lahko tudi na osnovi sklenjenih zavarovalnih pogodb, na katerih je navedena zavarovalna vsota. Pred odobritvijo kredita mora banka preveriti ali je nepremičnina brez pravnih in stvarnih bremen – pridobiti mora izpisek iz zemljiške knjige. Priporočljivo je, da je banka vpisana kot prvi hipotekarni upnik, saj ima tako večjo možnost za poplačilo terjatev v primeru prodaje. Banka v vsakem primeru zahteva, da je nepremičnina zavarovana pred uničenjem pri zavarovalnici in da je zavarovanje vinkulirano v korist banke.

Nepremičnino lahko zastavi lastnik, ki ni nujno kreditojemalec (npr. direktor gospodarske družbe ali tretja oseba). Zastavni upnik ima prednost do poplačila svoje terjatve iz prodaje zastavljene nepremičnine pred upniki, ki nimajo zastavne pravice in pred tistimi, ki so to pravico pridobili za njim. Pravnoformalno obstaja hipoteka vse

do izbrisa iz zemljiške knjige. Ko se poravna zavarovana terjatev, preneha tudi pravni temelj za obstoj hipoteke. Če je nepremičnina prodana v izvršilnem postopku, hipoteka preneha. Hipoteka kot instrument zavarovanja vračila kredita se uporablja predvsem za zavarovanje dolgoročnih kreditov (kreditni za investicije v osnovna sredstva), maksimalna hipoteka pa je zelo pogosta pri zavarovanju kratkoročnih kreditov.

3.2.3. ZASTAVA PREMIČNIN

Z **zastavno pogodbo** se zastavitelj zaveže, da bo zastavnemu upniku izročil kakšno premično stvar, na kateri ima lastninsko pravico, da se bo lahko poplačal iz njene vrednosti, če mu terjatev ne bi bila plačana ob zapadlosti. Govorimo o **ročni zastavi**, pri kateri ima upnik zastavljeno stvar v svoji posesti (v bančništvu se le redko uporablja) (Kamhi, 2002, str. 27). V praksi se uporablja zato t.i. **neposestna zastava premičnin** (zastavljena premičnina ostane v posesti in uporabi zastavitelja). Zastavna pravica na premičnini nastane tudi s sklenitvijo **sporazuma v obliki notarskega zapisa**. V tem primeru lahko zastavitelj premično stvar obdrži v posesti in jo uporablja. Z 21.9.2002, ko je pričela veljati novela Zakona o izvršbi in zavarovanju, sodišče ne izda več sklepa o zavarovanju in ne določi več sodnega izvršitelja, ki bi opravil rubež premičnine. Upnik pridobi zastavno pravico s sklenitvijo sporazuma v obliki notarskega zapisa, ki ima učinek rubeža. Novi Stvarnopravni zakonik predvideva tudi **register neposestnih zastavnih pravic** (kot pri nepremičninah zemljiška knjiga). Dne 24.6.2004 je bil register tudi vzpostavljen. Vodi ga Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (Ajpes). Podatki iz registra so javni, vanj se vpisuje naslednje premičnine: zaloge, opremo, motorna in tirna vozila, motorna kolesa ter prikolice in polprikolice, živali ter premičnine vpisane v referenčnih registrih (Uredba o registru neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premičnin, 2004).

Podatke o navedenih premičninah, ki so določene v skladu z Uredbo o registru neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premičnin, je potrebno posredovati notarju, saj zastavna pravica na premičninah, ki se vpisujejo v register, nastane šele z vpisom zastavne pravice v tem registru. Vpogled v navedene podatke iz registra je mogoče opraviti v katerikoli izpostavi Ajpes-a ali z uporabo informacijske tehnologije prek spletnega portala Ajpes. V registru je možno le preveriti ali je navedena premičnina že zastavljena ali ne, medtem ko lastništvo premičnine ni vidno. Upnik mora zahtevati od lastnika zastavljene premičnine listine, ki dokazujejo, da je res lastnik, npr. prometno dovoljenje za motorna vozila, potni list za govedo... (Jan, 2004, str. 33).

Banka ugotovi vrednost premičnine na osnovi cenitve sodno zapriseženega cenilca s seznama banke, razen za nove stvari, za katere veljajo podatki iz računa oziroma predračuna (na tem mestu ponovno opozarjam na razliko med nabavno ali nadomestno vrednostjo in možno tržno vrednostjo, npr. težave pri prodaji specialne po naročilu izdelane opreme...). Zastavna pravica se na premičninah med banko in kreditojemalcem ustanovi na osnovi **sporazuma v obliki notarskega zapisa**, ki mora vsebovati sporazum o obstoju terjatev med banko in lastnikom premičnin, ki tako kot pri zastavi nepremičnin ni nujno kreditojemalec, ampak je lahko tretja oseba. Premičnina mora biti zavarovana pred uničenjem, zavarovanje pa vinkulirano v korist banke. Banka si poplača zapadle terjatve s prodajo premičnin na javni dražbi ali po njeni tržni ceni.

3.2.4. ZASTAVA TERJATEV

Zastavna pravica na terjatvi nastane s **pogodbo**, s katero zastavitelj zastavlja upniku določeno terjatev tako, da se bo lahko iz nje poplačal pred drugimi upniki (Kamhi, 2002, str. 28). Za veljaven nastanek zastavne pravice na terjatvi je potrebno, da je dolжник zastavljene terjatve pisno obveščen o sklenjeni zastavni pogodbi. Brez obvestila dolžniku zastavna pravica na terjatvah ni pridobljena. Učinkovitost zavarovanja se poveča, če prejme banka v zastavo prvovrstne terjatve. Ko zastavljena terjatev zapade v plačilo, jo je banka dolžna izterjati. Prav tako je dolžna izterjati tudi obresti in morebitne ostale terjatve, ki jih daje zastavljena terjatev.

Zaradi zagotavljanja čim večje varnosti banke mora le-ta pri odobravanju kreditov pred črpanjem teh opraviti naslednje (Kamhi, 2002, str. 28):

- ⇒ pridobiti originalne listine, iz katerih je razvidna terjatev, ki se zastavlja in na katerih naj zastavitelj podpiše izjavo, da je terjatev zastavljena v korist zastavnega upnika;
- ⇒ preveriti boniteto dolžnika iz terjatve, ki naj bi se zastavljala;
- ⇒ skleniti zastavno pogodbo;
- ⇒ pridobiti izjavo dolžnika iz zastavljene terjatve, da je seznanjen z zastavo ali drugo dokazilo o tem, da je bil obveščen o zastavi.

3.2.5. ZASTAVA VREDNOSTNIH PAPIRJEV

Zastavna pravica na vrednostnem papirju se ustanovi na osnovi **pogodbe** o zastavi vrednostnih papirjev med zastaviteljem in zastavnim upnikom ter z (Stvarnopravni zakonik, 2002):

- ⇒ izročitvijo vrednostnega papirja zastavnemu upniku, če se zastavljeni vrednostni papir glasi na prinosnika;

- ⇒ indosamentom, če se zastavljeni vrednostni papir glasi po odredbi ali na ime, vendar se lahko prenaša z indosamentom;
- ⇒ obvestilom dolžniku iz vrednostnega papirja, da je terjatev iz vrednostnega papirja zastavljena, če se zastavljeni vrednostni papir glasi na ime;
- ⇒ vpisom zastavne pravice pri Centralno klirinško depotni družbi.

Prinosniški vrednostni papirji so papirji, v katerih ime upnika ni navedeno. Njihov zakoniti imetnik je prinosnik. **Imenski vrednostni papirji** so papirji, v katerih je ime upnika navedeno. Razvrščamo jih na:

- ⇒ rekta vrednostne papirje, ki se lahko prenašajo le z odstopom ali cesijo;
- ⇒ odredbene vrednostne papirje, ki se glasijo po odredbi določene osebe in se prenašajo z indosamentom (Puharič, 2000, str. 246).

Banka sprejema v zavarovanje kreditov le vrednostne papirje, ki kotirajo na borzi in katerih zastavo lahko vpišejo pri Centralno klirinško depotni družbi. Vrednostni papir, ki ga banka sprejme v zavarovanje kreditov, mora biti likviden, njegova zapadlost pa ne sme biti krajša od zapadlosti kredita. Vrednost zastavljenih vrednostnih papirjev določi banka na osnovi gibanja cene vrednostnih papirjev na borzi v zadnjih šestih mesecih in ocene brokerja za gibanje v bodoče. Kreditojemalec oziroma zastavitelj dostavi izpis iz računa pri Centralni klirinški depotni družbi kot dokaz o lastništvu delnic. Banka v primeru neplačila zapadlih terjatev iz kredita na borzi proda zastavljene vrednostne papirje in iz izkupička poravnava terjatve skupaj z obrestmi in stroški, presežek pa mora vrniti zastavitelju. Prednosti takega zavarovanja za banko so enostavno unovčenje ob morebitnem neplačilu s prodajo brez sodišča. Slabosti pa izvirajo iz možnega padca tržne cene vrednostnih papirjev in s tem vrednosti zavarovanja.

3.2.6. ZASTAVA POSLOVNEGA DELEŽA

V delniški družbi je delež družbenika predstavljen z delnicami, zato veljajo pravila za zastavo vrednostnih papirjev. Pri družbi z neomejeno odgovornostjo pa družbenik ne more prosto razpolagati s svojim deležem. Zaradi poudarjene osebne vezi namreč novi družbenik ne more pristopiti brez soglasja drugih družbenikov, zato je izvršba vprašljiva. Zastava poslovnega deleža **v družbi z omejeno odgovornostjo** je zastava skupnosti pravic in obveznosti, ki jih ima družbenik na podlagi prevzetega osnovnega vložka. Poslovni delež je označen z deležem do celotnega kapitala družbe in se določi glede na razmerje višine osnovnega vložka do osnovnega kapitala družbe (Ceranja, 2003, str. 3-4).

Pogodba o zastavi poslovnega deleža mora biti sklenjena **v obliki notarskega zapisa**, saj zastava poslovnega deleža pomeni potencialno možnost njegove

dokončne odsvojitve, v primeru da zavarovana terjatev ob zapadlosti ni plačana. Po sestavi notarskega sporazuma je potrebno vložiti predlog za vpis sprememb v sodni register, s katerim se predlaga vpis zastavne pravice. Zavarovanje bančnih naložb s poslovnimi deleži je redko uporabljena oblika zavarovanja naložb.

3.3. ZAVAROVANJE Z ZEMLJIŠKIM DOLGOM

Stvarnopravni zakonik predvideva za zavarovanje terjatev tudi zemljiški dolg, ki je pravica do poplačila določenega denarnega zneska iz vrednosti nepremičnine pred drugimi upniki s slabšim vrstnim redom. Nastane na podlagi enostranskega pravnega posla lastnika nepremičnine, ki mora biti sestavljen v obliki notarskega zapisa ter z vpisom v zemljiško knjigo in z izstavitvijo zemljiškega pisma, ki ga bo izdalo sodišče, ki vodi zemljiško knjigo. Lahko pa ga ustanovi tudi hipotekarni upnik, ki v soglasju z lastnikom obremenjene nepremičnine spremeni svojo že obstoječo hipoteko v enega ali več zemljiških dolgov (Kamhi, 2002, str. 30). Za spremembo pa ni potrebna privolitev preostalih imetnikov zemljiškega dolga ali hipoteke, ki imajo isti ali kasnejši vrstni red.

Zemljiški dolg se prenaša z zemljiškim pismom, ki je odredbeni vrednostni papir, torej z indosamentom in z izročitvijo zemljiškega pisma. Prenos se ne vpisuje v zemljiško knjigo. Bistvena razlika od zastavne pravice je v tem, da je zemljiški dolg neodvisen od obstoja zavarovane terjatve. Lastnik obremenjene nepremičnine mora plačati zemljiški dolg ob njegovi zapadlosti upravičenemu imetniku zemljiškega pisma. Zemljiško pismo je izvršilni naslov (Stvarnopravni zakonik, 2002), kar pomeni, da je realizacija poplačila iz nepremičnine, na kateri je ustanovljen zemljiški dolg, bistveno olajšana. V procesnopravnem pogledu pa je praktično izenačen s sklenitvijo hipoteke na podlagi sporazuma pri notarju. Zemljiški dolg preneha z izbrisom iz zemljiške knjige, kar se lahko opravi samo ob predložitvi zemljiškega pisma (Vrenčur, 2003, str. 39, 41). Banke te oblike še ne uporabljajo za zavarovanje svojih bančnih naložb (vsaj na Goriškem ne), čeprav je bila predvidena uporaba s pričetkom veljavnosti novega Zakona o zemljiški knjigi (september 2003).

3.4. PRENOS V ZAVAROVANJE (FIDUCIARNA ZAVAROVANJA)

3.4.1. PRENOS LASTNINSKE PRAVICE V ZAVAROVANJE

V Stvarnopravnem zakoniku je predstavljen tudi prenos lastninske pravice v zavarovanje, ki je oblika zavarovanja terjatve, pri kateri ostane premoženje v neposredni posesti prenosnika ali tretje osebe za njega (Kamhi, 2002, str. 29). "Šteje se, da je pridobitelj pridobil lastninsko pravico pod razveznim pogojem plačila

zavarovane terjatve. Če je dogovorjeno drugače, je sporazum iz 202. člena tega zakona veljaven, tudi če ne vsebuje višine in zapadlosti zavarovane terjatve" (Stvarnopravni zakonik, 2002). Na tak način se lahko zavaruje samo premoženje. Pridobitelj bo po plačilu dolga s strani prenosnika prenesel lastninsko pravico nazaj na prenosnika. Nastane s sklenitvijo **sporazuma v obliki notarskega zapisa**. Če zavarovana terjatev ob zapadlosti ni plačana, mora prenosnik izročiti premoženje v neposredno posest pridobitelju. Pridobitelj, odvisno od sklenjenega sporazuma, premoženje obdrži ali jo proda. Pridobitelj ima ob stečaju ali prisilni poravnavi ločitveno pravico na premoženju. Banke to obliko zavarovanja svojih bančnih naložb uporabljajo redko.

3.4.2. ODPSTOP TERJATVE V ZAVAROVANJE

Do odstopa terjatve lahko pride na podlagi pogodbe, na podlagi zakona ali na podlagi sodne odločbe. Najpogosteje se odstop terjatve ustanovi **na osnovi pogodbe**. Navedena oblika je tudi podrobneje urejena v Zakonu o obligacijskih razmerjih. Odstop terjatve v zavarovanje je oblika zavarovanja terjatve, pri kateri gre za prenos terjatve, ki jo ima odstopnik (dolжник do tretje osebe) v zavarovanje terjatve, ki jo ima prevzemnik (upnik) do odstopnika. Pri odstopu gre torej za dve terjatvi. Prva je terjatev prevzemnika od odstopnika, ki se zavaruje, druga pa je terjatev odstopnika do neke tretje osebe in služi kot objekt zavarovanja prve terjatve (Tratnik, 2002, str. 545). Prevzemnik bo terjatev odstopil odstopniku nazaj, če bo zavarovana terjatev plačana. Dolжник odstopljene terjatve tako sploh ne izve, da je bila terjatev uporabljena v zavarovanje. To je tudi razlika med odstopom terjatve in med zastavno pravico na terjatvah. Če terjatev ob zapadlosti ni plačana, bo prevzemnik odstopljeno terjatev izterjal sam in se poplačal iz nje ter morebitni presežek vrnil odstopniku. Namen odstopa je kot pri zastavi, namreč da se upniku zagotovita zavarovanje njegove terjatve in pravica do poplčila.

Banka uporablja instrument odstopa terjatev kot instrument zavarovanja kreditov. Kreditodajalec s pogodbo o odstopu terjatev prenese na banko določene terjatve, ki jih ima do tretjih oseb. Banka se zaveže, da mu bo terjatev odstopila nazaj, če bo kredit odplačan. V nasprotnem primeru bo banka terjatev sama izterjala od tretje osebe. Običajno se originalna dokumentacija o obstoju terjatev hrani pri kreditodajalcu, ki je banko dolžan mesečno obveščati o višini terjatev. Banka preveri kakovost odstopljenih terjatev, kar pomeni, da terjatev naj ne bi bila zapadla in da dolжник odstopljene terjatve ni slab plačnik ali celo tik pred stečajem.

"Odstop terjatev v zavarovanje je oblika zavarovanja obveznosti, ki po svoji kakovosti zaostaja za nepremičninskimi in premoženjskimi zavarovanji. Gre pa še vseeno za stvarnopravno zavarovanje, ki ima svoje prednosti pred obligacijskimi oblikami

predvsem v tem, da daje pravico do prednostnega poplačila tedaj, ko mora upnik – prevzemnik terjatve konkurirati z drugimi upniki dolžnika – odstopnika" (Tratnik, 2002, 552).

3.5. ZAVAROVANJE S POROŠTVOM

S **poroštvono pogodbo** v pisni obliki se porok nasproti upniku zavezuje, da bo izpolnil veljavno in zapadlo obveznost dolžnika, če dolžnik tega ne bi storil sam. Poroštvo je lahko solidarno ali subsidiarno. Pri subsidiarnem poroštvu lahko upnik zahteva izpolnitev obveznosti od poroka šele, ko je dolžnik ne izpolni. Izjema se pojavi v primeru, ko je očitno, da glavni dolžnik ne more izpolniti obveznosti iz svojih sredstev oziroma je proti njemu odprt stečajni postopek. Pri solidarnem poroštvu (ki ga navadno uporabljajo banke) pa se porok zaveže kot dolžnik ali plačnik, tako da lahko upnik zahteva izpolnitev obveznosti od dolžnika ali poroka ali od obeh skupaj (Ceranja, 2003, str. 2-3). Če se upnik in porok ne dogovorita drugače, je poroštvo solidarno. Razlika med poroštvom in garancijo je v tem, da pri poroštvu prevzame porok sekundarno obveznost do dolžnika, ki ostane primarni dolžnik, pri garanciji pa je obveznost garanta primarna.

Porok podpiše kreditno pogodbo ali poroštvono izjavo, v kateri pristopa kot porok in plačnik ter solidarno jamči za vračilo obresti in kredita, ki ga je najel kreditojemalec, če le-ta tega ne bi storil. Kot porok se lahko zaveže vsaka poslovno sposobna fizična ali pravna oseba. Banka navadno zahteva poroštvo drugega podjetja takrat, ko sta dve gospodarski družbi v lasti istega ustanovitelja. S tem se skuša zavarovati pred nevarnostjo preusmeritve poslovanja in prenosa plačilnega prometa preko drugega podjetja v primeru blokacije podjetja – kreditojemalca. Kot porok pa se lahko pojavi tudi država, ki daje banki poroštvo za kreditojemalca pri najemanju kreditov večjih zneskov (običajno za investicije, ki so pomembne za državo – gradnja avtocest, elektrarn...). Če kot porok nastopa fizična oseba mora le-ta pred podpisom pogodbe v posebni izjavi navesti premoženje, nepremičnine, vrednostne papirje ipd., ki so v njegovi lasti ali solasti, in katerih vrednost bo služila za poplačilo obveznosti do banke, v primeru da je kreditojemalec ob zapadlosti ne bi izpolnil sam.

Prednost te oblike je predvsem v preprostosti ustanovitve zavarovanja in nizkih stroških, izboljšanje kvalitete zavarovanja pa je odvisno od bonitete poroka. Če je porok plačilno sposoben in obstaja ugodna napoved porokove plačilne sposobnosti tudi v času zapadlosti zavarovane terjatve, daje poroštvo dobro zavarovanje kredita. Če pa je porokova plačilna sposobnost slaba, je poroštvo dokaj neučinkovito.

Na tem mestu naj omenim tudi podobno obliko zavarovanja, ki je v specialističnem delu ne obravnavam posebej – **zavarovanje s patronatsko izjavo**. Ta oblika

zavarovanja v zakonu ni urejena, se pa uporablja pri povezanih podjetjih. Podjetje večinski lastnik podpiše patronatsko izjavo v korist banke, v kateri se zavezuje, da bo za povezano podjetje skrbelo kot dober gospodar in zagotovilo, da bo podjetje (kreditojemalec) svoje obveznosti do banke poravnalo redno in pravočasno. Patronatska izjava ne daje tolikšnega jamstva kot npr. poroštvo, bančne garancije ali druga, predvsem stvarna zavarovanja (Repas, 2001, str. 77).

3.6. ZAVAROVANJE Z GARANCIJO

Zavarovanje kreditov je možno tudi z garancijo druge banke, zavarovalnice, države ipd. Bančna garancija se največkrat uporablja kot sredstvo zavarovanja plačil, in sicer pri poslih večjih vrednosti (investicijska in gradbena dela, dobava opreme...). Z izdajo bančne garancije prevzame banka obveznost nasproti prejemniku garancije oziroma upravičencu, da mu bo poravnala obveznost, če je ob zapadlosti ne bo izpolnila oseba, za katero jamči, in če bodo izpolnjeni v garanciji navedeni pogoji (Juhart et al., 1995, str. 63).

Glede na različne kriterije ločimo več vrst bančnih garancij. Omenim naj samo nekatere (Juhart et al., 1995, str. 63-64):

- ⇒ glede na pravno naravo garancije:
 - nesamostojne oziroma akcesorne garancije: nastanek, obstoj, in prenehanje garancije so povezani z nastankom, obstojem in prenehanjem glavne obveznosti;
 - samostojne oziroma neakcesorne garancije: gre za samostojno obveznost garanta, ki ni odvisna od obstoja obveznosti dolžnika, za katerega je bila garancija dana;
- ⇒ glede na način uveljavljanja garancije:
 - pogojne garancije: plačilo garantiranega zneska je pogojeno s predložitvijo določenih dokumentov ali kako drugače vezano na izpolnitev določenih zahtev;
 - brezpogojne garancije: za plačilo garantiranega zneska zadošča že obvestilo upravičenca garancije o neizpolnjevanju obveznosti s strani naročnika garancije;
- ⇒ glede na trdnost:
 - nepreklicne garancije: garant jih ne more preklicati;
 - preklicne garancije: garant jih lahko prekliče.

Bančna garancija se kot sredstvo zavarovanja kreditov redko uporablja. Pri bančni garanciji, ki služi kot sredstvo zavarovanja kreditov, banka kot garant s pisno garancijo jamči, da bo za naročnika garancije (kreditojemalca pri drugi banki)

poravnala vse obveznosti po kreditu, ki ga je najel pri upravičencu garancije (drugi banki), če jih le-ta sam ob zapadlosti ne bi poravnal. Osnova za izdajo bančne garancije za zavarovanje kredita je kreditna pogodba. Takšna garancija je zelo učinkovita oblika zavarovanja, če jo izda prvovrstna banka in če gre za bančno garancijo s klavzulo "brez ugovora" ali "na prvi poziv".¹² Prejemniku bančne garancije le-ta nudi dokaz o resnosti partnerja, vpliva na dobro izpolnitev pogodbe ter predstavlja sredstvo za plačilo zapadlih terjatev. Temeljni namen bančne garancije za zavarovanje kredita je, da banko zavaruje pred:

- ⇒ tveganjem sporne terjatve: banka se temu izogne z izbiro oblike garancije in garancijskih pogojev;
- ⇒ tveganjem plačilne nesposobnosti: banka se temu izogne z izbiro druge banke – garanta.

Kadar druga banka potrdi obveznost iz garancije, govorimo o supergaranciji. Supergarancija (garancija garancije) se daje neposredno v korist upniku in je tako še eden izmed mnogih instrumentov kreditnega zavarovanja. Za kreditjemalca je garancija sorazmerno drag instrument zavarovanja kredita, saj si banka garant zaračunava za izdano garancijo provizijo, poleg tega pa zahteva tudi določeno zavarovanje za izdano garancijo.

3.7. ZAVAROVANJE PRI ZAVAROVALNICI

Kreditjemalec lahko zaproseni bančni kredit zavaruje z **zavarovalno polico** pri zavarovalnici, pri kateri ima banka sklenjeno pogodbo o zavarovanju kreditov. Zavarovalnica se zaveže, da bo banki kot zavarovancu izplačala odškodnino, če bi prišlo do odškodninskega zahtevka v primeru neplačila kredita. Kreditjemalec mora v ta namen plačati zavarovalnici zavarovalno premijo. V primeru neplačila kreditnih obveznosti (nastop zavarovalnega primera) po opravljenem opominjevalnem postopku, odda banka zavarovalnici odškodninski zahtevek. Zavarovalnica prejeto dokumentacijo preveri in ugotovi, če je banka upoštevala vsa določila zavarovalne pogodbe. V primeru, da je banka izpolnila vse zavarovalne pogoje, zavarovalnica plača banki zahtevano odškodnino v roku, ki je določen v zavarovalni pogodbi. Če banka ni izpolnila vseh zavarovalnih pogojev, zavarovalnica odškodninski zahtevek zavrne. Terjatev do kreditjemalca lahko nato banka izterja le preko sodišča, lahko pa banka toži tudi zavarovalnico, če smatra, da je le-ta neupravičeno zavrnila njen odškodninski zahtevek.

¹² Bančna garancija s klavzulo "na prvi poziv" predstavlja samostojno, abstraktno obvezo banke, da bo upravičencu iz garancije izplačala denarni znesek, ki je naveden v garanciji, proti predložitvi pisne izjave upravičenca, da dolжник iz osnovne pogodbe svoje obveznosti ni izpolnil. Klavzula "na prvi poziv" ali klavzula podobne vsebine (kot je klavzula "brez ugovora") se razlaga kot odpoved vsem ugovorom iz osnovnega posla, kot tudi odpoved predhodne sodne ali arbitražne intervencije. Podrobneje o tem Zakon o obligacijskih razmerjih.

Banka zavaruje z zavarovalno polico naložbe, za katere ocenjuje, da predstavljajo višje tveganje (novoustanovljena podjetja in podjetja s slabšo boniteto, ki ne morejo zagotoviti nobene druge ustrezne oblike zavarovanja). Tak način zavarovanja je za banko ugoden, saj prenese kreditno tveganje na zavarovalnico, slabost te oblike zavarovanja pa so visoki stroški zavarovalne premije, ki bremenijo kreditojemalca in s tem povečujejo stroške najema kredita.

3.8. ZAVAROVANJE Z VINKULACIJO ŽIVLJENJSKE POLICE V KORIST BANKE

Zavarovanje z vinkulacijo življenjske police v korist banke je novejša oblika zavarovanja kreditov. Kreditojemalec, ki ima sklenjeno **življenjsko zavarovanje**, lahko svojo polico vinkulira v korist banke za čas trajanja odplačevanja kredita. Ves čas zastave police življenjskega zavarovanja poteka vplačevanje pogodbenih premij življenjskega zavarovanja nespremenjeno in neprekinjeno v skladu s Pogodbo o življenjskem zavarovanju (v nasprotnem primeru zavarovalnica obvesti banko o nerednem plačevanju premij). Ob dokončnem poplačilu bančnega kredita, se polica vrne zastavitelju in banka nima več pravic, ki izhajajo iz naslova življenjskega zavarovanja zastavitelja.

3.9. ZAVAROVANJE PRI SLOVENSKI IZVOZNI DRUŽBI

Na področju zavarovanja bančnih terjatev pred komercialnimi in nekomercialnimi tveganji ima v Sloveniji svojo vlogo tudi Slovenska izvozna družba, družba za zavarovanje in financiranje izvoza Slovenije, d.d., Ljubljana (v nadaljevanju Slovenska izvozna družba), ki zavaruje denarne terjatve slovenskih podjetij na odprt račun, ki nastanejo z opravljenimi storitvami in dobavami blaga pravnim osebam v tujini in pravnim osebam, ki so registrirane in opravljajo gospodarsko dejavnost na ozemlju Republike Slovenije. S sklenjenim zavarovanjem so kriti riziki podaljšane zamude plačil, na željo zavarovanca pa lahko Slovenska izvozna družba zavaruje tudi zgolj za primer trajne nesolventnosti oziroma stečaja.

Zavarovanje bančnih naložb pri Slovenski izvozni družbi je zelo učinkovit instrument zavarovanja. Kreditojemalec (izvoznik) lahko svoje obveznosti do banke zavaruje tudi s prenosom pravic do izplačila zavarovalnine na banko iz naslova zavarovalne pogodbe, sklenjene med njim in Slovensko izvozno družbo. Navedeno zavarovanje je eno redkih, če ne edini način zavarovanja terjatev, ki obenem ponuja tudi zavarovanje pred tveganji v lastnem poslovanju kreditojemalca. Zavarovanje terjatev pri Slovenski izvozni družbi pozitivno vpliva na poslovanje izvoznika oziroma na zmanjšanje tveganja, saj Slovenska izvozna družba tudi ocenjuje boniteto njegovih kupcev in sodeluje pri izterjavi dolgov (Pecher, 2004, str. 23-24). Kot sem že

omenila, po sklepu Banke Slovenije o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic se nepreklicna jamstva Slovenske izvozne družbe uvrščajo med **prvovrstna zavarovanja**. Sklep definira kot nepreklicna jamstva Slovenske izvozne družbe (2002):

- ⇒ zavarovanja pred nekomercialnimi in srednjeročnimi komercialnimi riziki pod pogojem, da zavarovanje krije tveganje dolžnikovega neplačila;
- ⇒ zavarovanja pred kratkoročnimi komercialnimi riziki pod pogojem, da zavarovanje krije tveganje dolžnikovega neplačila;
- ⇒ nepreklicne garancije na prvi poziv.

Zavarovalne pogodbe (in tudi garancije), s katerimi so zavarovane naložbe banke, omogočajo banki razvrščanje terjatev na podlagi navedenega sklepa v skupino A in s tem pomembno vplivajo na oblikovanje rezervacij banke, ki jih drugače od bank zahteva Banka Slovenije. Bistveni prednosti te oblike zavarovanja sta tudi finančna trdnost Slovenske izvozne družbe in jamstvo države za izplačilo zavarovalnin.

4. ANALIZA PRAKTIČNEGA PRIMERA

V primeru je prikazana problematična naložba, kjer je prišlo do velikih težav pri odplačilu obveznosti podjetja do banke, kar je bilo kasneje rešeno z reprogramom kreditnih obveznosti. Kljub temu, da se takim problemom pri odobravanju naložb ne moremo v celoti izogniti, je pomembno, da se vsakokrat opravi temeljita analiza komitentove kreditne sposobnosti, nato pa naložbo tudi ustrezno zavaruje. Podjetje ni navedeno s svojim pravim imenom zaradi zaupnosti podatkov, kar z vidika vsebinske analize niti ni pomembno.

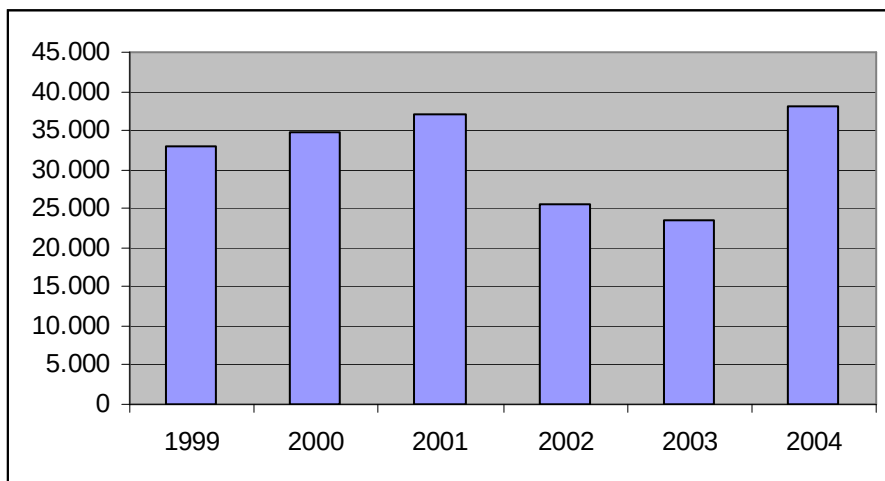
4.1. PREDSTAVITEV PODJETJA IN OPIS PROBLEMA

A) Predstavitev podjetja

Podjetje X je bilo ustanovljeno 18.2.1995 z glavno dejavnostjo trgovina na drobno z živili. Od ustanovitve dalje je podjetje X povečevalo obseg prodaje, kupilo in uredilo poslovne prostore. Leta 2002 pa so se pojavile resne težave pri poslovanju zaradi pomembnih sprememb na prodajnem trgu podjetja (glej Sliko 5, na str. 43). Prihod večjih konkurentov je namreč postopoma prisilil manjše trgovine, da so zaprle svoje poslovalnice, saj niso bile cenovno konkurenčne. To se je najprej odrazilo v likvidnostnih težavah, ki jih je podjetje X nekaj časa reševalo z dodatnim zadolževanjem. Zmanjšanje obsega poslovanja in nakopičenje zalog je podjetje pripeljalo do trajnejše nezmožnosti sprotne poravnave zapadlih obveznosti do večine svojih dobaviteljev kot tudi do banke. Zaradi navedenega se je vodstvo

podjetja X odločilo za spremembo dejavnosti, in sicer se je usmerilo k trgovini na debelo z živili (posredništvo). Poslovni rezultati podjetja X v letu 2004 potrjujejo pravilnost takšne odločitve in kažejo na to, da nova dejavnost predstavlja zdravo osnovo za obstoj in prihodnje poslovanje podjetja.

Slika 5: Čisti prihodki iz prodaje podjetja X v obdobju od leta 1999 do leta 2004 (v tisoč SIT)

Vir: Interni podatki podjetja X.

B) Predstavitev naložb banke v obravnavanem podjetju

Banka je podjetju X leta 1998 odobrila dolgoročni kredit za nakup poslovnega prostora v višini 20 mio SIT. Podjetje zaradi prej opisanih težav pri poslovanju ni zmoglo poravnati tekočih obveznosti do banke. Banka je večkrat pristopila k prisilni izterjavi z unovčevanjem akceptnih nalogov in menic ter pozivanjem podjetja k plačilu (z vodstvom podjetja X je bilo opravljenih več razgovorov). Ker se stanje ni izboljšalo, se je odločila za pristop k sodni izterjavi (hipotekarni tožbi) in predčasno odstopila od pogodbe o dolgoročnem kreditu. Po zadnjem opominu pred hipotekarno tožbo je podjetje X uspelo poravnati del obveznosti (v letu 2004 je družba namenila 4,0 mio SIT pokrivanju obveznosti do banke), poleg tega pa so tudi podatki o poslovanju v letu 2004 začeli kazati pozitiven trend. Po oceni direktorice podjetja so se v letu 2004 pokazali pravi rezultati posrečenega preboja prodaje na drobno – leto 2004 so zaključili z dobičkom in realizacijo v višini 38,1 mio SIT. Zaradi tega se je banka odločila, da podjetju X ponudi še eno možnost reprograma obstoječih kreditnih obveznosti ob realnem sanacijskem programu.

4.2. PRIKAZ FINANČNEGA POLOŽAJA PODJETJA X

A) Analiza izkaza poslovnega izida podjetja X

Čisti prihodki iz poslovanja (glej Tabelo 4, na str. 44) so se v letu 2004 v primerjavi z letom 2003 povečali za 14,5 mio SIT oziroma za 56%, kar kaže na pravilnost

odločitve o spremembi dejavnosti. Poslovni odhodki so se povečali za 4,5 mio SIT oziroma za 15%. V njihovem okviru so se ob povečanem obsegu poslovanja najbolj povečali stroški materiala in storitev.

Tabela 4: Podatki iz izkaza poslovnega izida za podjetje X za leti 2003 in 2004 (v tisoč SIT)

Postavka	Leto 2003	Leto 2004
A. Čisti prihodki od prodaje	23,647	38,124
I. Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu	23,647	38,124
II. Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala na domačem trgu	0	0
III. Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev na tujem trgu	0	0
IV. Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala na tujem trgu	0	0
B. Povečanje (zmanjšanje) vrednosti zalog in nedokončane proizvodnje	0	0
Č. Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	0	0
Ĉ. Subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije	0	0
D. Drugi poslovni prihodki	509	0
E. Kosmati donos od poslovanja	24,156	38,124
F. Poslovni odhodki	23,665	28,170
<i>I. Stroški blaga, materiala in storitev</i>	<i>18,274</i>	<i>22,867</i>
1. Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala	24	679
2. Stroški porabljenega materiala	7,379	9,725
3. Stroški storitev	10,871	12,463
<i>II. Stroški dela</i>	<i>2,750</i>	<i>3,179</i>
1. Stroški plač	2,362	2,737
2. Stroški pokojninskih in drugih zavarovanj	345	442
4. Drugi stroški dela	43	0
<i>III. Odpisi vrednosti</i>	<i>2,641</i>	<i>2,124</i>
1. Amortizacija	2,641	2,124
2. Prevrednotovalni poslovni odhodki (osnovna sredstva)	0	0
3. Prevrednotovalni poslovni odhodki (obratna sredstva)	0	0
<i>IV. Drugi poslovni odhodki</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
G. Dobiček (izguba) iz poslovanja	491	9,954
H. Finančni prihodki	5	2
<i>I. Iz deležev</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>II. Iz dolgoročnih terjatev</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>III. Iz kratkoročnih terjatev</i>	<i>5</i>	<i>2</i>
I. Finančni odhodki	4,935	7,979
<i>I. Prevrednotovalni finančni odhodki</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>II. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti</i>	<i>4,935</i>	<i>7,979</i>
J. Davek iz dobička iz rednega delovanja	0	0
K. Čist-i(a) dobiček (izguba) iz rednega delovanja	-4,439	1,977
L. Izredni prihodki	1,358	0
<i>I. Subvencije, dotacije in podobni prihodki, ki niso povezani s poslovnimi učinki</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>II. Drugi izredni prihodki</i>	<i>1,358</i>	<i>0</i>
M. Izredni odhodki	795	5
<i>I. Kritje izgube iz prejšnjih obobj</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>II. Drugi izredni odhodki</i>	<i>795</i>	<i>5</i>
N. Dobiček (izguba) zunaj rednega delovanja	563	-5
O. Davek iz dobička zunaj rednega delovanja	0	0
P. Drugi davki	0	0
R. Celotn-i(a) dobiček (izguba) pred obdavčitvijo	-3,876	1,972
S. Davki skupaj	0	0
Š. Čist-i(a) dobiček (izguba) obračunskega obdobja	-3,876	1,972
Povprečno število zaposlenih	3	3
Število mesecev poslovanja	12	12

Vir: Interni podatki podjetja X.

Podjetje je ob nižji obračunani amortizaciji kot v predhodnem letu (ob nespremenjeni metodi amortiziranja) in minimalnih izplačanih plačah obema zaposlenima (direktorici družbe in njenemu možu) v poslovnem delu izkaza poslovnega izida izkazala pozitiven rezultat v višini 9,9 mio SIT, kar predstavlja 26% vseh prihodkov. Po upoštevanju finančnega in izrednega dela bilance, se je dobiček zmanjšal (predvsem na račun visokih stroškov obresti po že zapadlih obveznostih iz kreditov), vendar je podjetje kljub temu za razliko od predhodnega leta poslovno leto 2004 zaključilo pozitivno, z dobičkom v višini 2,0 mio SIT.

B) Analiza bilance stanja podjetja X

Iz bilance stanja na dan 31.12.2003 (glej Tabelo 5, na str. 46) je razvidno, da je bilo podjetje X po določitih Zakona o finančnem poslovanju podjetij kapitalsko neustrezno, saj je izkazana izguba leta 2003 skupaj z izgubo predhodnih let večkratno presegla osnovni kapital podjetja. Obenem je bila knjigovodska vrednost stalnih sredstev podjetja neusklajena z dejansko vrednostjo, saj po besedah direktorice podjetje ni izkazovalo vseh vlaganj v ureditev prostorov v poslovnih knjigah.

Na osnovi nove cenitve vrednosti poslovnih prostorov je podjetje v letu 2004 povečalo knjigovodsko vrednost opredmetenih osnovnih sredstev, s čimer je poleg uskladitve stanja v poslovnih knjigah z oblikovanjem prevrednotovalnih popravkov kapitala rešilo tudi problem negativnega kapitala. Ta korak v letu 2004 ni vplival na izkaz poslovnega izida, seveda pa povečanje vrednosti osnovnih sredstev pomeni večjo osnovo za obračunavanje stroškov amortizacije, ki bodo bremenili poslovni izid prihodnjih let. Po podatkih iz bilance stanja na dan 31.12.2004 je razvidno zmanjšanje kratkoročnih poslovnih terjatev kljub povečanemu obsegu poslovanja v letu 2004, enaka gibanja pa so opazna tudi pri obveznostih iz poslovanja in financiranja. Med poslovnimi terjatvami podjetje izkazuje še cca 1 mio SIT terjatev, ki izvirajo iz prejšnje dejavnosti, in bi po naši oceni lahko vplivale na zmanjšanje prihodnjega poslovnega rezultata podjetja, v kolikor bi prišlo do njihovega odpisa.

Po oceni računovodkinje je verjetnost odpisa izkazanih terjatev nizka, saj so terjatve, ki so jih ocenili kot sporne ali neizterljive že odpisali, preostale terjatve pa po njenem mnenju niso sporne, bo pa njihova izterjava zahtevala več časa, saj so se bili z nekaterimi dolžniki primorani dogovoriti za postopno odplačilo. Po upoštevanju izkazanega dobička poslovnega leta (ki je bil v celoti namenjen za pokrivanje izgube preteklih let) in prevrednotovalnih popravkov kapitala je kapital družbe po stanju na dan 31.12.2004 pozitiven v višini 28,1 mio SIT. Podjetje ima poleg dolgoročnega kredita pri banki še kratkoročni kredit pri drugi banki, ki pa je nepravilno izkazan med dolgoročnimi obveznostmi, čeprav ga podjetje letno obnavlja.

Tabela 5: Podatki iz bilance stanja za podjetje X za leti 2003 in 2004 (v tisoč SIT)

Postavka	31.12.03	31.12.04
SREDSTVA	41,038	74,703
A. STALNA SREDSTVA	13,703	47,228
<i>I. Neopredmetena dolgoročna sredstva</i>	0	0
<i>II. Opredmetena osnovna sredstva</i>	13,703	47,228
1. Nepremičnine	12,258	47,088
2. Oprema	1,445	140
<i>III. Dolgoročne finančne naložbe</i>	0	0
B. GIBLJIVA SREDSTVA	27,335	27,475
<i>I. Zaloge</i>	7,336	8,276
1. Material	312	587
2. Nedokončana proizvodnja	0	0
3. Proizvodi in trgovsko blago	7,024	7,689
4. Predujmi za zaloge	0	0
<i>II. Poslovne terjatve</i>	19,792	19,043
a) Dolgoročne posl. terjatve	0	0
b) Kratkoročne posl. terjatve	19,792	19,043
<i>III. Kratkoročne finančne naložbe</i>	0	0
<i>IV. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina</i>	207	156
C. AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	0	0
Zabilančna sredstva	0	0
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	41,038	74,703
A. KAPITAL	-9,464	28,129
<i>I. Vpoklicani kapital</i>	2,100	2,100
1. Osnovni kapital	2,100	2,100
2. Nevpoklicani kapital (kot odbitna postavka)	0	0
<i>II. Kapitalske rezerve</i>	0	0
<i>III. Rezerve iz dobička</i>	0	0
<i>IV. Preneseni čisti dobiček</i>	0	0
<i>V. Prenesena čista izguba</i>	8,557	10,461
<i>VI. Čisti dobiček poslovnega leta</i>	0	0
<i>VII. Čista izguba poslovnega leta</i>	3,876	0
<i>VIII. Prevrednotovalni popravki kapitala</i>	869	36,490
B. REZERVACIJE	0	0
C. FINANČNE IN POSLOVNE OBVEZNOSTI	50,502	46,574
<i>a. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti</i>	24,703	22,597
<i>b. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti</i>	26,429	23,977
D. PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	0	0
Zabilančne obveznosti	0	0

Vir: Interni podatki podjetja X.

C) Finančni kazalniki

Tabela 6 (glej stran 47) kaže, da se je stopnja samofinanciranja v letu 2004 povečala na 38%. Kljub temu pa navedena sprememba ne pomeni dejanskega povečanja stopnje finančne varnosti, saj se postavka kapitala ni povečala zaradi dokapitalizacije (vplačila svežega kapitala), ampak le s prevrednotenjem računovodskih kategorij, v ozadju katerih ni denarnega toka. Stopnja kreditne sposobnosti je že v letu 2003 in v letu 2004 zaradi nepravilno izkazanih dolgoročnih obveznosti (kratkoročni kredit) izkazovala presežek lastnih in dolgoročnih virov nad stalnimi sredstvi. Količnik obratne likvidnosti in obratno finančne likvidnosti presegata minimalno zahtevano mejo. Podjetje je neto dolžnik – terjatve in denarna sredstva zaostajajo za celotno zadolženostjo za 59% v letu 2004, kar kaže na visoko zadolženost podjetja.

Tabela 6: Finančni kazalniki

Kazalnik	2003	2004
stopnja finančne varnosti	-0,23	0,38
stopnja kreditne sposobnosti	1,11	1,07
količnik obratne likvidnosti	1,03	1,15
količnik obratno finančne varnosti	0,76	0,80
finančno posredniški položaj	-3,02	-1,50
terjatve na obveznosti ¹³	0,40	0,41

Vir: Interna gradiva banke.

D) Plan za leto 2005

Za leto 2004 je podjetje načrtovalo realizacijo v višini 30 mio SIT, dosežena pa je bila realizacija preko 38 mio SIT. Podjetje v letu 2005, kot je razvidno iz Tabele 7, načrtuje prihodke v višini 32,5 mio SIT in odhodke v višini 28,6 mio SIT ter pozitivno poslovanje z dobičkom v višini 3,9 mio SIT. Kljub temu, da bo plan tudi v letu 2005 po oceni direktorice zelo verjetno presežen, menim, da je obstoječi, nekoliko previdneje zastavljen plan, dobra osnova za načrtovanje prihodnjih denarnih tokov, in sicer tudi v primeru, če podjetje obsega poslovanja iz leta 2004 ne bi doseglo v letu 2005.

Tabela 7: Načrtovani izkaz poslovnega izida za podjetje X za leto 2005 (v tisoč SIT)

Postavka	2005
A. PRIHODKI	32,509
I. Čisti prihodki iz prodaje	32,325
1. Prihodki iz prodaje na domačem trgu	32,325
2. Prihodki iz prodaje na tujem trgu	0
II. Drugi prihodki iz prodaje	0
III. Prihodki iz financiranja	184
B. ODHODKI	28,626
I. Stroški blaga, materiala in storitev	19,440
II. Stroški dela	3,515
III. Amortizacija	2,052
IV. Drugi odhodki poslovanja	703
V. Odhodki iz financiranja	2,916
RAZLIKA	3,883

Vir: Projekcija poslovanja podjetja X.

E) Analiza sposobnosti odplačevanja dolga

Podjetje X je pripravilo plan poslovanja za obdobje kreditiranja, na osnovi katerega smo v banki pripravili analizo sposobnosti odplačevanja kredita v obdobju kreditiranja, kar prikazuje Tabela 8 na strani 48. Načrtovani prilivi iz poslovanja izkazujejo umirjeno rast obsega poslovanja v višini cca 4% letno in tako ne predvidevajo bistvenega ali skokovitega povečanja realizacije glede na preteklo leto.

¹³ Pomemben kazalnik plačilne sposobnosti je tudi kazalnik terjatve na obveznosti, ki pove ali je podjetje neto dolžnik ali neto upnik. Izračuna se ga na naslednji način:

dolgoročne fin. naložbe + gibljiva sredstva - zaloge
rezervacije + fin. in posl. obveznosti + pasivne čas. razmejitev

Med odlivi je, poleg odlivov iz poslovanja, izkazano vračilo glavnice in obresti za zaproseni kredit, katerih skupna višina v prvem letu odplačevanja kredita znaša cca 2 mio SIT (180 tisoč tolarjev mesečno), s plačili obrokov bi se zmanjševala tudi obveznost iz naslova obresti. Ob navedenih odplačilih je načrtovani denarni tok skozi celotno obdobje kreditiranja pozitiven. Glede na izkazane podatke o poslovanju v letu 2004, ustvarjeno bruto akumulacijo (4,1 mio SIT) in z ozirom na izvedena plačila v letu 2004 (4,0 mio SIT) ocenjujemo, da je plan previdno zastavljen in zato realno dosegljiv. Podjetje bo tudi v primeru, da bi poslovalo v manjšem obsegu od realiziranega v letu 2004, sposobno poravnati prevzete obveznosti iz naslova kredita.

Tabela 8: Analiza sposobnosti odplačevanja dolga (v tisoč SIT)

Leto	2005	2006	2007	2008	2009	2010
planirana bruto akumulacija	5.935	6.175	6.415	6.655	6.895	7.219
- vračilo glavnice iz kreditov	1.107	1.660	1.660	1.660	1.660	553
- lastna udeležba za investicijska vlaganja		900	900	900	900	1.500
OSTANEK	4.828	3.615	3.855	4.095	4.335	5.166

Vir: Projekcija poslovanja podjetja X.

4.3. ANALIZA KAKOVOSTI ZAVAROVANJ BANČNIH NALOŽB V PODJETJU X

Pred obravnavo predloga za reprogram so bile kreditne obveznosti podjetja X pri banki zavarovane tako:

- ⇒ 4 bianco menice z menično izjavo in 2 bianco akceptna naloga s pooblastilom;
- ⇒ zastava nepremičnin.

Podjetje X je banki pri reprogramu poleg dotedanjega zagotovilo še dodatno zavarovanje svojih kreditnih obveznosti:

- ⇒ dolgoročni kredit za reprogram kreditnih obveznosti:
 - 8 bianco menic z menično izjavo;
 - zastava nepremičnin;
 - odstop terjatev;
 - osebno poroštvo ustanoviteljice podjetja in njenega moža.

4.3.1. ANALIZA KAKOVOSTI DOSEDANJEGA ZAVAROVANJA

A) Menice in akceptni nalogi

Podjetje X je za zavarovanje kredita ob podpisu kreditne pogodbe banki predložilo menice in akceptne naloge, ki so bili podpisani s strani zakonitega zastopnika

podjetja (direktorice) in opremljeni z žigom podjetja X, skupaj z menično izjavo in s pooblastilom za izpolnitev akceptnih nalogov.

Akceptni nalog se je uporabljal kot možna oblika zavarovanja bančnih naložb do prenosa vodenja računov v banke. Po prenosu plačilnega prometa v banke so vlogo instrumenta osnovnega zavarovanja v celoti prevzele menice. V primeru podjetja X prisilna izterjava z unovčitvijo menic ni bila uspešna, saj podjetje na svojem računu največkrat ni imelo sredstev, zato je bila unovčena menica nekajkrat brez plačila vrnjena banki. Podjetje je transakcijski račun odprlo tudi pri drugi banki in preko nje usmerjalo pretežno ves plačilni promet, zaradi česar je bilo tudi unovčevanje menic zelo oteženo, saj banka ni imela vpogleda na promet in stanje na tem računu podjetja. Ko se je likvidnostna situacija v podjetju popravila, je podjetje samo začelo plačevati svoje obveznosti, tako da prisilna izterjava z menicami ni bila več potrebna.

B) Zastava nepremičnin

Kredit je bil zavarovan z zastavo nepremičnin na podlagi zastavne pogodbe – z vpisom klasične hipoteke v zemljiško knjigo. Da bi banka lahko dosegla poplačilo terjatev na podlagi zavarovanja s hipoteko na podlagi zastavne pogodbe, bi morala pri pristojnem sodišču vložiti hipotekarno tožbo, sledil pa bi dolgotrajen sodni postopek, ki po izkušnjah v Sloveniji lahko traja več let. V tem času pa bi zamudne obresti še povečevale dolžni znesek podjetja X.

4.3.2. ANALIZA KAKOVOSTI PREDLAGANEGA ZAVAROVANJA

A) Menice

Tudi pri dolgoročnem kreditu za reprogram kreditnih obveznosti so kot osnovno zavarovanje predvidene bianco menice. V primerjavi z dosedanjim zavarovanjem je banka od podjetja X pridobila večje število menic, poleg tega pa sta vsako menico podpisala še ustanoviteljica podjetja in njen mož kot poroka in plačnika. Večje število podpisov na menici pomeni, da banka lahko zahteva plačilo od katerega koli podpisnika menice, kar povečuje verjetnost, da bo menica plačana.

B) Zastava nepremičnin

Od podjetja X je banka zahtevala ažuren zemljiškoknjižni izpisek, iz katerega so razvidni naslednji podatki:

- ⇒ kdo je lastnik nepremičnine;
- ⇒ katastrska občina nepremičnine;
- ⇒ številka zemljiškoknjižnega vložka;
- ⇒ številka parcele;
- ⇒ morebitni vpisi zastavnih ali drugih pravice tretjih oseb.

Za zavarovanje dolgoročnega kredita za reprogram kreditnih obveznosti je tako kot doslej predvidena zastava istih nepremičnin, tako da se s tega vidika pokritost naložbe z vrednostjo nepremičnin ne spremeni. Tokrat je bil za zastavo nepremičnin predviden sporazum med banko in podjetjem X v obliki neposredno izvršljivega notarskega zapisa (notarski zapis poleg zastave nepremičnin vključuje tudi ostale oblike dodatnega zavarovanja – odstop terjatev in osebno poroštvo). V primeru neplačila obveznosti s strani podjetja X lahko banka pri pristojnem organu zahteva prodajo nepremičnine brez tožbe, kar bistveno skrajša postopek unovčitve hipoteke.

Banka je pridobila tudi novo cenitveno poročilo sodno zapriseženega cenilca s seznama banke o realni tržni vrednosti zastavljenega poslovnega objekta in dvorišča. Ta po njegovi oceni znaša 47,1 mio SIT. Pokritost bančnih naložb z vrednostjo zastavljenih nepremičnin je 392%.

Banka je s podjetjem podpisala pogodbo o dolgoročnem kreditu s členi o zastavi nepremičnin. V njej se je podjetje X kot zastavitelj nepremičnin obvezalo oziroma izjavilo:

- ⇒ da bo z banko pri notarju sklenilo sporazum o zavarovanju in ustanovitvi zastavne pravice v obliki neposredno izvršljivega notarskega zapisa (sporazum);
- ⇒ da se na nepremičnini, ki so predmet zastave, vpiše in izvede vknjižbo zastavne pravice v korist banke za terjatve iz kreditne pogodbe;
- ⇒ da zastava obsega nepremičnine – zemljišče z vsemi na njem zgrajenimi objekti, poslopji in novogradnjami, obstoječimi kot tudi bodočimi;
- ⇒ da so nepremičnine, ki so predmet zastave, njegova last, da niso že zastavljene ali kako drugače obremenjene v korist tretjih oseb;
- ⇒ da dejansko stanje v naravi ustreza zemljiškoknjižnemu stanju;
- ⇒ da bo v času trajanja pogodbe o zastavi nepremičnin zastavljene nepremičnine redno in investicijsko vzdrževalo, da jim ne bo zmanjševalo njihove vrednosti ali kako drugače slabšalo njihovega stanja oziroma da bo banki omogočilo nadzor rednega in investicijskega vzdrževanja;
- ⇒ da bo zastavljeno nepremičnino za čas trajanja kreditne pogodbe zavarovalo pri zavarovalnici na dejansko vrednost nepremičnine proti vsem nevarnostim za vse škodne primere, zavarovalno polico pa vinkuliralo v korist banke.

C) Odstop terjatev

Podjetje X in banka sta sklenili Pogodbo o odstopu terjatev, v kateri podjetje X odstopa banki prvovrstne terjatve do domačih kupcev v višini najmanj 5 mio SIT mesečno, s katerimi se bo banka poplačala v primeru, da podjetje X ne bo poravnalo svojih zapadlih obveznosti po novem dolgoročnem kreditu.

S pogodbo se je podjetje X zavezalo:

- ⇒ da za zavarovanje denarne terjatve odstopa banki svoje terjatve, ki jih ima do kupcev iz naslova posameznih prodajnih poslov;
- ⇒ da odstopljenih terjatev ni in jih tudi v prihodnosti ne bo odstopilo drugemu upniku oziroma da niso obremenjene z morebitnimi drugimi pravicami ali zahtevki tretjih oseb;
- ⇒ da bo izročila banki vse listine, ki dokazujejo obstoj in višino njenih terjatev, ki so predmet odstopa;
- ⇒ da bo mesečno dostavljalo banki seznam odstopljenih terjatev s kopijami izdanih faktur.

Pri odstopu terjatev je pomembna boniteta dolžnikov po odstopljenih terjativah. V primeru podjetja X so njeni kupci večja slovenska podjetja, ki so znana kot dobri plačniki (nekatera od njih so tudi komitenti banke), tako da so odstopljene terjatve res prvovrstne. Novopridobljeno dodatno zavarovanje z odstopom terjatev torej pomeni bistveno povečanje pokritosti naložb, obenem pa predstavlja pomemben instrument izterjave morebitnih zapadlih obveznosti podjetja z direktnim pozivom njenih kupcev k plačilu. Mesečni seznam odstopljenih terjatev (seznam izdanih faktur) bo služil kot dodatna informacija o gibanju realizacije podjetja X in tako bančnemu referentu omogočal spremljavo njenega poslovanja. Padec realizacije bo tako že predhodno opozoril na prihajajoče likvidnostne težave in omogočil pravočasno ukrepanje.

D) Osebno poroštvo

Direktorica podjetja in njen mož sta se s kreditno pogodbo o dolgoročnem kreditu za reprogram obvezala, da bosta odgovarjala za obveznosti po tej pogodbi z osebnim poroštvom (kot poroka in plačnika). S klavzulo "per aval" in s svojim podpisom na menicah in menični izjavi kot avalista izdanih menic jamčita banki, da bo podjetje X pravilno in pravočasno izpolnilo svoje obveznosti iz kreditne pogodbe. Obenem pa se nepreklicno in brezpogojno obvezujeta, da bosta kot poroka in plačnika na prvi poziv banke plačala vsak znesek, ki ga podjetje X ne bi poravnalo po kreditni pogodbi. Poroka in plačnika sta izpolnila tudi poroštveno izjavo, v kateri za obveznosti iz kreditne pogodbe jamčita s svojim osebnim premoženjem.

Z ozirom na to, da poroka razen nepozidanega zemljišča in osebnega avtomobila nimata v lasti nobenih nepremičnin (stanovanjsko hišo, v kateri živita z družino, sta pred leti z lastnimi sredstvi obnovila, vendar je v lasti matere direktorice podjetja X), se trenutna pokritost bančnih naložb s tem zavarovanjem ne bi bistveno povečala, pomeni pa obliko dodatnega psihološkega pritiska na poroka in plačnika in njuno posebno moralno zavezo, da bosta po svojih najboljših močeh skrbela, da bo podjetje v prihodnje redno poravnalo svoje obveznosti do banke. S svojim podpisom sta poroka in plačnika tudi izkazala svoje prepričanje v realno zastavljen poslovni načrt in prihodnje uspešno poslovanje podjetja.

E) Vpliv kakovosti zavarovanj za banko

V Tabeli 9 je prikazan vpliv kakovosti zavarovanj na razvrstitev terjatev in s tem na nek način tudi spremljava kreditnega tveganja. Terjatve, ki so prvovrstno zavarovane, so razporejene v skupino A ne glede na finančni položaj dolžnika. Banke so namreč do 1.1.2003 terjatve, ki so bile zavarovane z zastavo nepremičnin, lahko razvrstile največ za eno skupino višje, kot bi jih na osnovi ocene in vrednotenja dolžnikove sposobnosti poravnavanja pogodbenih obveznosti, vendar največ za eno leto po roku za plačilo terjatve ob izpolnjevanju določenih pogojev¹⁴ (Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002 in Sklep o spremembi in dopolnitvah sklepa o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002). Kot že rečeno, po 1.1.2003 to ni več mogoče, obenem pa je potrebno terjatve, ki so bile na dan 31.12.2002 razporejene eno skupino višje, prerazvrstiti v nižjo skupino najkasneje do 31.12.2005, zaradi omenjenih zavarovanj z zastavo nepremičnin.

Tabela 9: Vpliv kakovosti zavarovanj na razvrstitev terjatev

Razvrstitev dolžnika (klasifikacija dolžnika)	Razvrstitev terjatev		
	prvovrstna zavarovanja*	zavarovanja z nepremičninami**	druga zavarovanja
A	A	A	A
B	A	A	B
C	A	B	C
D***	A	C	D
E***	A	D	E

*..... po Sklepu o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, Uradni list RS, št. 24/02.

**..... po Sklepu o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, Uradni list RS, št. 24/02 in Sklepu o spremembi in dopolnitvah sklepa o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, Uradni list RS, št. 85/02 ter velja za terjatve starejše od 31.12.2002, za nove posle pa navedena razdelitev ni več možna.

***..... za navedene komitente je potreben individualen pristop, običajno je potrebno mnenje posebne službe (kot je npr. služba slabih naložb).

Vir: Prirejeno po Sklepu o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, Uradni list RS, št. 24/02.

Obstoječa in predlagana zavarovanja v primeru podjetja X predstavljajo glede na predpise Banke Slovenije neprvovrstna zavarovanja.¹⁵ Po Sklepu o spremembi in dopolnitvah sklepa o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic ne vplivajo na razvrstitev terjatev v višjo bonitetno skupino. V skladu s Sklepom o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic se zavarovanje upošteva pri izračunu kapitala in izračunu tveganju prilagojene aktive.¹⁶ V našem primeru

¹⁴ Več o tem glej Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, Uradni list RS, št. 24/02.

¹⁵ Več o tem glej Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, Uradni list RS, št. 24/02.

¹⁶ Več o tem glej poglavje 2 pod točko 2.1.3. Obvladovanje kreditnega tveganja.

sprememba zavarovanj ni pomenila spremembe v smislu izboljšanja kapitalne ustreznosti, saj je banka upoštevala razvrstitev dolžnika, ker terjatve niso bile prvovrstne. Tako so bile terjatve do podjetja X razvrščene v enako bonitetno skupino kot dolžnik, in sicer:

- ⇒ od leta 1998 do leta 2002 v skupino A;
- ⇒ od leta 2002 do leta 2003 v skupino B z oblikovanjem posebnih rezervacij v višini 10% potencialne izgube banke zaradi zamud pri plačevanju obveznosti do banke;
- ⇒ od leta 2003 do leta 2005 v skupino C z oblikovanjem posebnih rezervacij v višini 25% potencialne izgube banke zaradi negativnega kapitala podjetja;
- ⇒ v letu 2005 je bilo podjetje ponovno preklasificirano, in sicer v skupino B z oblikovanjem posebnih rezervacij v višini 10% potencialne izgube banke zaradi boljšega poslovanja.

Navedene višine posebnih rezervacij za možno izgubo iz naslova terjatve do podjetja X je banka izkazala kot odhodek v izkazu poslovnega izida banke. Višja kot je bonitetna skupina, v katero je terjatev oziroma podjetje razvrščeno, nižji je delež posebnih rezervacij in s tem nižji odhodek za banko. Bonitetna razvrstitev pa vpliva tudi na prihodek, prikazan v izkazu poslovnega izida, saj banka obračunane še neplačane prihodke od terjatev, uvrščenih v skupino A in B, takoj vključi v izkaz poslovnega izida, medtem ko prihodke za terjatve, uvrščene v nižje skupine, vključi v izkaz poslovnega izida šele ob njihovem plačilu. Če bi od podjetja X pridobili prvovrstno zavarovanje (npr. depozit), bi bila terjatev uvrščena v skupino A, kar pomeni, da bi banka oblikovala le rezervacije v višini 1% terjatve in prihodke po terjatvi vključila v izkaz poslovnega izida, obenem pa bi se kapitalna ustreznost izboljšala.

Za banko predstavljajo najboljši način zavarovanja bančnih naložb prvovrstna zavarovanja po predpisih Banke Slovenije. Takšna zavarovanja naj bi banki kot upniku nudila ustrezno varnost glede hitre in učinkovite izterjave dospele terjatve. Navadno so najbolj kvalitetna in najzanesljivejša zavarovanja tudi najdražja, npr. zavarovanje z garancijo. Prvovrstno zavarovanje, kot je npr. zavarovanje z depozitom, ki je za banko najpopolnejše in najhitrejše glede realizacije in morebitnega poplačila, je redkega načina zavarovanja naložb, saj kreditjemalci navadno nimajo prostih denarnih sredstev, zato tudi zaprosijo za kredit. Izboljšanje zavarovanja z nepremičnino z vidika unovčenja zavarovanja, kot je npr. sporazum pri notarju, je prav tako dražji način. Banka tako tehta med dvema koristima, na eni strani med tem, da pridobi kvalitetnejše zavarovanje, na drugi strani pa med tem, da obdrži komitent. Pomembno je, da je komitent seznanjen z možnimi oblikami zavarovanj in stroški njihove ureditve. Na podlagi pridobljenih podatkov se komitent odloča med različnimi bančnimi ponudbami in stroški. Stroški ureditve zavarovanj so običajno za vse banke enaki in ne predstavljajo konkurenčne prednosti pred drugo

banko, npr. stroški ureditve zavarovanja z zastavo premičnin ali nepremičnin so določeni v notarski tarifi in so fiksni. Če ima komitent ponudbo dveh konkurenčnih bank, lahko zniža stroške ureditve zavarovanja samo tako, da spremeni obliko zavarovanja pri eni od obeh bank. To pa za banko pomeni, da zaradi pridobitve posla pristane na dodatno zavarovanje, ki je za komitenta cenejše, za banko pa navadno predstavlja bolj tvegano obliko zavarovanja naložbe. Kljub temu pa je v vsakem primeru katerokoli zavarovanje boljše, kot če terjatev sploh ni zavarovana.

5. SKLEP

Kreditna dejavnost bank je povezana s tveganjem, da kredit ne bo vrnjen in da obresti po kreditu ne bodo plačane. To tveganje je lahko večje ali manjše glede na boniteto kreditojemalca oziroma glede na obseg kredita. V celoti se temu tveganju ni mogoče izogniti, vendar mora banka voditi takšno politiko, da bo tveganje čim manjše. Kakovostna analiza kreditne sposobnosti in primerno zavarovanje naložb sta temelj uspešnega obvladovanja omenjenega tveganja. Banka mora pred odobritvijo vsake naložbe oceniti, koliko je komitent sposoben izpolnjevati obveznosti do banke. Poleg tega mora banka ves čas trajanja pravnega razmerja, ki je temelj nastanka izpostavljenosti, spremljati rednost poravnavanja pogodbenih obveznosti komitenta ter kvaliteto zavarovanja naložb banke.

Banka želi pridobiti takšne oblike zavarovanja, ki bi ji kot upnici, ki čaka na izpolnitev, zagotavljale čim bolj trdno zagotovilo, da bo prišlo do kasnejše izpolnitve. Samo zagotovilo, da obstaja njena pravica, ki jo lahko uveljavlja v sodnem postopku, in da lahko pridobi izvršilni naslov, ne pomeni veliko. Nobene koristi nima od pravnomočne sodbe, če te zaradi plačilne nesposobnosti dolžnika ali drugih dejavnikov ni mogoče izvršiti.

Banke uporabljajo za zavarovanje svojih naložb razne instrumente zavarovanja in njihove kombinacije. Te so lahko zelo različne in so odvisne od najrazličnejših dejavnikov, kot npr. vrste posla, zneska, velikosti komitenta, ocene kreditojemalčeve kreditne sposobnosti, sodelovanja z banko... V specialističnem delu sem predstavila paleto instrumentov zavarovanja bančne naložbe, nisem pa se opredelila za najprimernejši način zavarovanja, ker tak univerzalen način ne obstaja. Z vztrajanjem pri "stoodstotno zanesljivih" instrumentih zavarovanja povzročimo bistveno zmanjšanje konkurenčnosti banke oziroma sklenitev kreditne pogodbe onemogočimo. Zato je za kvalitetno delo bančnega referenta nujno čim boljše poznavanje posameznih instrumentov zavarovanj in njihovih prednosti in slabosti, kar v posameznem konkretnem primeru omogoči izbiro najprimernejše oblike zavarovanja, ki jo je komitent sposoben in pripravljen zagotoviti.

Zavarovanja vplivajo tudi na izkaz poslovnega izkaza banke, saj banka razvrsti terjatev glede na boniteto dolžnika oziroma glede na boniteto terjatve, za kar oblikuje rezervacije. Višina le-teh se razlikuje glede na razvrstitev komitenta oziroma terjatve in je zakonsko določena. Rezervacije predstavljajo strošek oziroma odhodek v izkazu poslovnega izida in zmanjšujejo poslovni izid banke.

Predstavila sem konkreten primer podjetja X, kjer sem poleg kreditne analize poseben poudarek namenila zavarovanju bančne naložbe. Glede na izboljšanje poslovnih rezultatov podjetja X in ob izkazani pripravljenosti vodstva podjetja za aktivno reševanje nastale problematike so se v banki odločili za odobritev dolgoročnega kredita za reprogram kreditnih obveznosti in na ta način podjetju X omogočili postopno odplačevanje dolžnega zneska z rednimi obrestmi skozi obdobje petih let. Iz prikazanega primera je razvidno, da je prilagoditev vsebine zavarovanja potrebam posameznega primera zelo pomembna, saj lahko z uporabo splošnih vzorcev naredimo več škode kot koristi. Banka bi lahko zavrnila vlogo za reprogram kreditnih obveznosti in nadaljevala s sodnim postopkom unovčitve hipoteke, ki pa bi se po izkušnjah verjetno vlekel več let, z zamudnimi obrestmi pa bi dolg družbe samo še naraščal. Z ozirom na to, da pri reprogramu ni šlo za odobritev novega kredita in se s tem tudi ni povečala zadolženost podjetja pri banki, ocenjujem, da je bila odločitev banke pravilna. Banka je na ta način podjetju ponudila možnost odplačevanja zapadlih obveznosti na daljši rok s tako višino obrokov, ki jih bo podjetje ob normalnem poslovanju v prihodnje zmožno odplačevati. Menim, da je banka podjetje z realnim reprogramom obveznosti dodatno motivirala za postopno odplačevanje kredita, pri tem pa ni zanemarljivo dejstvo, da je uspela svojo naložbo primerneje zavarovati, tako z vidika načina realizacije zastave nepremičnin (sporazum v obliki notarskega zapisa) kot tudi z vidika pridobitve dodatnega zavarovanja (odstop terjatev, osebno poroštvo). Z vidika izboljšanja kapitalске ustreznosti ni sprememb, saj bi se terjatve uvrstile v višjo skupino le, če bi bile prvovrstne. Prvovrstna zavarovanja (garancija, depoziti...) so v praksi relativno redek pojav, saj so razmeroma draga oblika zavarovanja, poleg tega jih podjetja s finančnimi težavami, kot je v našem primeru podjetje X, zelo težko zagotovijo. Tudi s tega vidika ocenjujem, da so pridobljena zavarovanja v skladu z možnostmi podjetja ustrezna in zadovoljiva.

6. LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Bazelska načela preudarnega bančnega poslovanja. Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 1998. 96 str.
2. Beaver W.H., Parker G.: Risk Management, Problems & Solutions. Stanford : McGraw-Hill, 1995. 369 str.
3. Bessis Joel: Risk Management in Banking. Chichester : John Wiley & Sons Ltd., 1998. 430 str.
4. Bobek Dušan: Organiziranje in poslovanje bank. Maribor : Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1992. 230 str.
5. Bobek Dušan: Finančni trg. Maribor : Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1995. 189 str.
6. Bohinc Rado, Bratina Borut, Pivka Hilda Marija: Temelji obveznostnega prava Gospodarsko pravo 1. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 1998. 226 str.
7. Brealey A. Richard, Myers C. Stewart: Principles of Corporate Finance. Sixth edition. Boston : Irwin/McGraw-Hill, 2000. 1093 str.
8. Ceranja Karmen: Zavarovanje kreditnih poslov s stvarnimi in kapitalskimi zavarovanji, načela zemljiške knjige in postopek izterjave. Ljubljana : ZBS Združenje bank Slovenije, 2003. 14 str.
9. Dimovski Vlado, Gregorič Aleksandra: Temelji bančništva. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 181 str.
10. Filipič Drago, Markovič-Hribernik: Osnove financ. Maribor : Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1998. 221 str.
11. Grubar Katja: Okvirna hipoteka. Bančni vestnik, Ljubljana, 49(2000), 11, str. 34-37.
12. Hempel George H., Simonson Donald G., Coleman Alan B.: Bank Management. Fourth Edition. New York : John Wiley and Sons, 1994. 857 str.
13. Hočevar Marko, Igličar Aleksander: Osnove računovodstva. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1996. 268 str.
14. Ilovar Sonja: Pravni vidiki zavarovanja bančnih naložb. Ljubljana : ZBS Združenje bank Slovenije, 2003. 19 str.
15. Ivanjko Šime: Finančno poslovanje po 23. januarju 2000 – gradivo za seminar Učna delavnica o Zavarovanju terjatev z menico in drugimi instrumenti zavarovanja v času nelikvidnosti podjetij. Maribor : Zavarovalno-poslovni inštitut, 2000. 25 str.
16. Ivanjko Šime: Priročnik o poslovanju z menico s primeri iz poslovne in sodne prakse. Maribor : Zavarovalno-poslovni inštitut, 2001. 184 str.
17. Jan Matjaž: Register neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih nepremičnin. Pravna praksa, Ljubljana, 23(2004), 10, str. 31-34.

18. Jamnik Skubic Tatjana: Ocenjevanje kreditne sposobnosti. Ocena kreditne sposobnosti. Ljubljana : CISEF, 2002. 43 str.
19. Juhart Miha et al.: Zavarovanje in utrditev obveznosti. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1995. 303 str.
20. Kamhi Bojana: Temeljni pravni pojmi pri poslovanju s komitenti. Ljubljana : ZBS Združenje bank Slovenije, 2002. 48 str.
21. Kendall A.H. Robin: Risk Management for Executives. London : Pitman Publishing, 1998. 252 str.
22. Leskovic Stanislav: Jamstva za kredite, lizingi in analize. Kmečki glas, Ljubljana, 9(2004), str. 32-33.
23. Mishkin Frederic S.: The Economics of Money, Banking, and Financial Markets. Seventh Edition. Pearson : Addison-Wesley, 2004. 679 str.
24. Mramor Dušan: Uvod v poslovne finance. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1993. 381 str.
25. Narat Tomo et al.: Finančni trgi. Banka Slovenije. [URL: http://www.bsi.si/html/publikacije/financni_trgi/ft_2005_06.pdf], junij 2005.
26. Pecher Bojan: Zavarovalna vrednost polic kreditnega zavarovanja. Bančni vestnik, Ljubljana, 53(2004), 3, str. 18-24.
27. Pernek Franc et al.: Finančno pravo in javne finance. Maribor : Pravna fakulteta, 1999. 376 str.
28. Pinches George E.: Essentials of Financial Management. Fourth Edition. New York : Harper Collins Publisher, The University of Kansas, 1992. 907 str.
29. Puharič Krešo: Gospodarsko pravo z osnovami prava. Ljubljana : Uradni list Republike Slovenije, 2000. 298 str.
30. Repas Martina: Patronatska izjava kot novejša oblika zavarovanja obveznosti. Podjetje in delo, Ljubljana, 27(2001), 1, str. 77-87.
31. Saunders Anthony: Financial Institutions Management – A Modern Perspective. Second Edition. Burr Ridge : Irwin, 1994. 614 str.
32. Saunders Anthony: Financial Institutions Management – A Modern Perspective. Third Edition. Boston : Irwin/McGraw-Hill, 2000. 742 str.
33. Slak Leon: Obvladovanje tveganj v bančnem poslovanju po novem kapitalskem sporazumu Basel II. Magistrsko delo. B.k. : Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, 2005. 135 str., 2 pril.
34. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002. 319 str.
35. Stebernak Igor: Ekonomika in izračun cen v Slovenskih bankah. [URL: <http://www.skb.si/data/doc/pdf/bancnik-03-2005lazji.pdf>], marec 2005.
36. Stjepanović Milan: Zavarovanje kreditnih tveganj v bankah. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. 49 str., 1 pril.
37. Sušnik Saša: Prihodnost Baselskih kapitalskih standardov. Banka Slovenije. [URL: http://www.bsi.si/html/basel2/04_gradiva/dokumenti/prihodnost%20bas.%20kap.%20standardov_bs-nbp.pdf], 07.06.2005.

38. Škorjanc Lucija: Kreditno tveganje in zavarovanje posojil pri zavarovalnici. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 91 str.
39. Šubelj Tina: Vrste zavarovanj in njihova vloga pri obvladovanju kreditnih tveganj bank. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 110 str., 4 pril.
40. The New Basel Capital Accord: an explanatory note. Secretariat of the Basel Committee on Banking Supervision, Bank for international settlements. [URL: <http://www.bis.org/publ/bcbsca01.pdf>], januar 2001.
41. Tratnik Matjaž: Odstop terjatve v zavarovanje. Podjetje in delo, Ljubljana, 28(2002), 3, str. 545-557.
42. Tratnik Matjaž et al.: Stvarnopravna zavarovanja. Maribor : Studio Linea, 2001. 305 str.
43. Vrenčur Renato: Zemljiški dolg po novem stvarnopravnem zakoniku. Bančni vestnik, Ljubljana, 52(2003), 10, str. 36-41.

VIRI

1. Faze uvedbe evra v Sloveniji. Banka Slovenije. [URL: http://www.bsi.si/html/projekti/evro/evro_v_slo.html], 04.05.2005.
2. Interna gradiva banke.
3. Interni podatki podjetja X.
4. Letno poročilo za leto 2004. Banka Slovenije. [URL: http://www.bsi.si/html/publikacije/letna_porocila/2004/LP_SLO_2004.pdf], 03.10.2005.
5. Metodološko navodilo za predložitev letnih poročil in drugih podatkov gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov (Uradni list RS, št. 12/05).
6. Navodilo o unovčevanju menic pri bankah (Uradni list RS, št. 35/03).
7. Poslovni splet GviN. [URL: <http://www.gvin.com/Banke>], 06.10.2005.
8. Projekcija poslovanja podjetja X.
9. Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/02).
10. Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/02).
11. Sklep o spremembi in dopolnitvah sklepa o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 85/02).
12. Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/02).
13. Sklep o dopolnitvah sklepa o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 44/04).
14. Sklep o spremembah sklepa o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 65/03).
15. Sklep o spremembi sklepa o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 22/03).
16. Stvarnopravni zakonik (Uradni list RS, št. 87/02).

17. Uredba o registru neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premičnin (Uradni list RS, št. 23/04).
18. Zakaj Basel II? Banka Slovenije. [URL: http://www.bsi.si/html/basel2/01_uvod/Zakaj_Basel.htm], 04.05.2005..
19. Zakon o bančništvu – uradno prečiščeno besedilo (Uradni list RS, št. 104/04).
20. Zakon o banki Slovenije (Uradni list RS, št. 58/02).
21. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 54/99).
22. Zakon o gospodarskih družbah – uradno prečiščeno besedilo (Uradni list RS, št. 15/05).
23. Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 75/02).
24. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o potrošniških kreditih (Uradni list RS, št. 41/04).
25. Zakon o zemljiški knjigi (Uradni list RS, št. 58/03).

7. PRILOGE

PRILOGA 1: Druge finančne storitve

PRILOGA 2: Vsebina in oblika modela bilance stanja

PRILOGA 3: Vsebina in oblika modela izkaza poslovnega izida

PRILOGA 4: Vsebina in oblika modela izkaza finančnega izida

PRILOGA 5: Razvrstitev aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk (terjatev) po tveganosti

PRILOGA 6: Izračunavanje potencialnih izgub banke iz naslova kreditnega tveganja

PRILOGA 1: Druge finančne storitve (Zakon o bančništvu, 2004)

Zap. št.	Druge finančne storitve
1.	factoring
2.	finančni zakup (leasing)
3.	izdajanje garancij in drugih jamstev
4.	kreditiranje, vključno s potrošniškimi krediti, hipotekarnimi krediti in financiranjem komercialnih poslov
5.	trgovanje s tujimi plačilnimi sredstvi, vključno z menjalniškimi posli
6.	trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti
7.	zbiranje, analiza in posredovanje informacij o kreditni sposobnosti pravnih oseb
8.	posredovanje pri prodaji zavarovalnih polic, po zakonu, ki ureja zavarovalništvo
8a.	izdajanje elektronskega denarja
9.	izdajanje in upravljanje drugih plačilnih instrumentov (npr. plačilne in kreditne kartice, potovalni čeki, bančne menice)
10.	oddajanje sefov
11.	posredovanje pri sklepanju posojilnih in kreditnih poslov
12.	storitve v zvezi z vrednostnimi papirji, po zakonu, ki ureja trg vrednostnih papirjev
12a.	svetovanje podjetjem glede kapitalske strukture, poslovne strategije in sorodnih zadev
13.	upravljanje pokojninskih skladov po zakonu, ki ureja pokojninske sklade
14.	opravljanje storitev plačilnega prometa
15.	opravljanje skrbniških storitev

PRILOGA 2: Vsebina in oblika modela bilance stanja (Metodološko navodilo za predložitev letnih poročil in drugih podatkov gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov, 2005)

BILANCA STANJA na dan 31.12.

Sredstva:

A. Stalna sredstva

I. Neopredmetena dolgoročna sredstva

1. Dolgoročno odloženi stroški poslovanja
2. Dolgoročno odloženi stroški razvijanja
3. Dolgoročne premoženjske pravice
4. Dobro ime
5. Predujmi za neopredmetena dolgoročna sredstva

II. Opredmetena osnovna sredstva

1. Zemljišča
2. Zgradbe
3. Proizvajalne naprave in stroji
4. Druge naprave in oprema
5. Drobní inventar, večletni nasadi, osnovna čreda in druga opredmetena osnovna sredstva
6. Opredmetena osnovna sredstva v gradnji in izdelavi
7. Predujmi za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev

III. Dolgoročne finančne naložbe

1. Deleži in dolgoročne finančne terjatve do podjetij v skupini
2. Deleži in dolgoročne finančne terjatve do pridruženih podjetij
3. Deleži in druge dolgoročne finančne terjatve
4. Lastni deleži

B. Gíbljiva sredstva

I. Zaloge

1. Material
2. Nedokončana proizvodnja
3. Proizvodi
4. Trgovsko blago
5. Predujmi za zaloge

II. Poslovne terjatve

a) Dolgoročne poslovne terjatve

1. Dolgoročne poslovne terjatve do podjetij v skupini
2. Dolgoročne poslovne terjatve do pridruženih podjetij
3. Dolgoročne poslovne terjatve do drugih
4. Dolgoročno nevplačani vpoklicani kapital

b) Kratkoročne poslovne terjatve

1. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev
2. Kratkoročne poslovne terjatve do podjetij v skupini
3. Kratkoročne poslovne terjatve do pridruženih podjetij
4. Kratkoročne poslovne terjatve do drugih
5. Kratkoročno nevplačani vpoklicani kapital

III. Kratkoročne finančne naložbe

1. Kratkoročni deleži v podjetjih v skupini
2. Kratkoročni deleži v pridruženih podjetjih

- 3. Lastni deleži
- 4. Druge kratkoročne finančne naložbe
- IV. Dobroimetja pri bankah, čeki in gotovina

C. Aktivne časovne razmejitve

Obveznosti do virov sredstev:

A. Kapital

- I. Vpoklicani kapital
 - 1. Osnovni kapital
 - 2. Nevpoklicani kapital (kot odbitna postavka)
- II. Kapitalske rezerve
- III. Rezerve iz dobička
 - 1. Zakonske rezerve
 - 2. Rezerve za lastne deleže
 - 3. Statutarne rezerve
 - 4. Druge rezerve iz dobička
- IV. Preneseni čisti dobiček
- V. Prenesena čista izguba
- VI. Čisti dobiček poslovnega leta
- VII. Čista izguba poslovnega leta
- VIII. Prevrednotevalni popravki kapitala
 - 1. Splošni prevrednotovalni popravek kapitala
 - 2. Posebni prevrednotovalni popravki kapitala

B. Rezervacije

C. Finančne in poslovne obveznosti

a) Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti

- 1. Dolgoročne obveznosti na podlagi obveznic
- 2. Dolgoročne finančne obveznosti do bank
- 3. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti do podjetij v skupini
- 4. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti do pridruženih podjetij
- 5. Druge dolgoročne finančne in poslovne obveznosti

b) Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti

- 1. Kratkoročne obveznosti na podlagi obveznic
- 2. Kratkoročne finančne obveznosti do bank
- 3. Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev
- 4. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti do podjetij v skupini
- 5. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti do pridruženih podjetij
- 6. Druge kratkoročne finančne in poslovne obveznosti

D. Pasivne časovne razmejitve

PRILOGA 3: Vsebina in oblika modela izkaza poslovnega izida (Metodološko navodilo za predložitev letnih poročil in drugih podatkov gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov, 2005)

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA od 01.01. do 31.12.

A. Čisti prihodki od prodaje

I. Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu

1. Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu razen najemnin
2. Čisti prihodki od najemnin

II. Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala na domačem trgu

III. Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev na tujem trgu

IV. Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala na tujem trgu

B. Povečanje vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje

C. Zmanjšanje vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje

Č. Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve

D. Subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije in drugi prihodki, ki so povezani s poslovnimi učinki

E. Drugi poslovni prihodki

F. Kosmati donos od poslovanja

G. Poslovni odhodki

I. Stroški blaga, materiala in storitev

1. Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala

2. Stroški porabljenega materiala

- a) stroški materiala
- b) stroški energije
- c) drugi stroški materiala

3. Stroški storitev

- a) transportne storitve
- b) najemnine
- c) povračila stroškov zaposlencem v zvezi z delom
- d) drugi stroški storitev

II. Stroški dela

1. Stroški plač

2. Stroški pokojninskih zavarovanj

3. Stroški drugih zavarovanj

4. Drugi stroški dela

III. Odpisi vrednosti

1. Amortizacija neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev

2. Prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih dolgoročnih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih

3. Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih

IV. Drugi poslovni odhodki

H. Dobiček iz poslovanja

I. Izguba iz poslovanja

J. Finančni prihodki

I. Finančni prihodki iz deležev

1. Finančni prihodki iz deležev v podjetjih v skupini
2. Finančni prihodki iz deležev v pridruženih podjetjih
3. Drugi finančni prihodki iz deležev
- II. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev
 1. Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do podjetij v skupini
 2. Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do pridruženih podjetij
 3. Drugi finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev
- K. Finančni odhodki
 - I. Prevrednotovalni finančni odhodki
 1. Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v podjetja v skupini
 2. Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v pridružena podjetja
 3. Drugi prevrednotovalni finančni odhodki
 - II. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti
 1. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do podjetij v skupini
 2. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do pridruženih podjetij
 3. Drugi finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti
- L. Davek iz dobička iz rednega delovanja
- M. Čisti dobiček iz rednega delovanja
- N. Čista izguba iz rednega delovanja
- O. Izredni prihodki
 - I. Subvencije, dotacije in podobni prihodki, ki niso povezani s poslovnimi učinki
 - II. Drugi izredni prihodki
- P. Izredni odhodki
 - I. Kritje izgube iz prejšnjih obdobj
 - II. Drugi izredni odhodki
- R. Dobiček zunaj rednega delovanja
- S. Izguba zunaj rednega delovanja
- Š. Davek iz dobička zunaj rednega delovanja
- T. Drugi davki
- U. Celotni dobiček
- V. Celotna izguba
- Z. Davki skupaj
- Ž. Čisti dobiček obračunskega obdobja
- X. Čista izguba obračunskega obdobja

PRILOGA 4: Vsebina in oblika modela izkaza finančnega izida (Slovenski računovodski standard, 2002, str. 186)

IZKAZ FINANČNEGA IZIDA (različica I.)

A. Finančni tokovi pri poslovanju

a) Prejemki pri poslovanju

Prejemki od prodaje proizvodov in storitev

Drugi prejemki pri poslovanju

b) Izdatki pri poslovanju

Izdatki za nakupe materiala in storitev

Izdatki za plače in deleže zaposlencev v dobičku

Izdatki za dajatve vseh vrst

Drugi izdatki pri poslovanju

c) Prebitek prejemkov pri poslovanju (a manj b) ali prebitek izdatkov pri poslovanju (b manj a)

B. Finančni tokovi pri naložbenju

a) Prejemki pri naložbenju

Prejemki od dobljenih obresti in deležev v dobičku drugih

Prejemki od odtujitve neopredmetenih dolgoročnih sredstev

Prejemki od odtujitve opredmetenih osnovnih sredstev

Prejemki od odtujitve dolgoročnih finančnih naložb

Prejemki od odtujitve kratkoročnih finančnih naložb

b) Izdatki pri naložbenju

Izdatki za pridobitev neopredmetenih dolgoročnih sredstev

Izdatki za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev

Izdatki za pridobitev dolgoročnih finančnih naložb

Izdatki za pridobitev kratkoročnih finančnih naložb

c) Prebitek prejemkov pri naložbenju (a manj b) ali prebitek izdatkov pri naložbenju (b manj a)

C. Finančni tokovi pri financiranju

a) Prejemki pri financiranju

Prejemki od vplačanega kapitala

Prejemki od dobljenih dolgoročnih posojil

Prejemki od dobljenih kratkoročnih posojil

b) Izdatki pri financiranju

Izdatki za dane obresti

Izdatki za vračila kapitala

Izdatki iz naslova rezervacij

Izdatki za vračila oziroma odplačila dolgoročnih posojil in kreditov

Izdatki za vračila oziroma odplačila kratkoročnih posojil in kreditov

Izdatki za izplačila dividend in drugih deležev v dobičku

c) Prebitek prejemkov pri financiranju (a manj b) ali prebitek izdatkov pri financiranju (b manj a)

Č. Končno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov

Finančni izid v obdobju (seštevek prebitkov Ac, Bc in Cc)

+

Začetno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov

IZKAZ FINANČNEGA IZIDA (različica II.)

A. Finančni tokovi pri poslovanju

a) Pritoki pri poslovanju

Poslovni prihodki

Izredni prihodki, ki se nanašajo na poslovanje

Začetne manj končne poslovne terjatve

Začetne manj končne aktivne kratkoročne časovne razmejitve

b) Odtoki pri poslovanju

Poslovni odhodki brez amortizacije in dolgoročnih rezervacij

Izredni odhodki, ki se nanašajo na poslovanje

Davki iz dobička in drugi davki, ki niso zajeti v poslovnih odhodkih

Končne manj začetne zaloge

Začetni manj končni poslovni dolgovi

Začetne manj končne pasivne kratkoročne časovne razmejitve

c) Prebitek pritokov pri poslovanju (a manj b) ali prebitek odtokov pri poslovanju (b manj a)

B. Finančni tokovi pri naložbenju

a) Pritoki pri naložbenju

Finančni prihodki, ki se nanašajo na naložbenje (razen za prevrednotenje)

Izredni prihodki, ki se nanašajo na naložbenje

Pobotano zmanjšanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev (razen za prevrednotenje)

Pobotano zmanjšanje opredmetenih osnovnih sredstev (razen za prevrednotenje in stvarne vloške kapitala)

Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)

Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)

b) Odtoki pri naložbenju

Finančni odhodki, ki se nanašajo na naložbenje (razen za prevrednotenje)

Izredni odhodki, ki se nanašajo na naložbenje

Pobotano povečanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev (razen za prevrednotenje)

Pobotano povečanje opredmetenih osnovnih sredstev (razen za prevrednotenje in stvarne vloške kapitala)

Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)

Pobotano povečanje kratkoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)

c) Prebitek pritokov pri naložbenju (a manj b) ali prebitek odtokov pri naložbenju (b manj a)

C. Finančni tokovi pri financiranju

a) Pritoki pri financiranju

Finančni prihodki, ki se nanašajo na financiranje (razen za prevrednotenje)

Izredni prihodki, ki se nanašajo na financiranje

Povečanje kapitala (brez čistega dobička)

Pobotano povečanje dolgoročnih rezervacij (razen za prevrednotenje)

Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)

Pobotano povečanje kratkoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)

b) Odtoki pri financiranju

Finančni odhodki, ki se nanašajo na financiranje (razen za prevrednotenje)

Izredni odhodki, ki se nanašajo na financiranje

Zmanjšanje kapitala (brez čiste izgube poslovnega leta)

Pobotano zmanjšanje dolgoročnih rezervacij (razen za prevrednotenje)

Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)

Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)

Zmanjšanje obveznosti do lastnikov iz delitve dobička (izplačila dividend in drugih deležev v dobičku)

c) Prebitek pritokov pri financiranju (a manj b) ali prebitek odtokov pri financiranju (b manj a)

Č. Končno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov

Finančni izid v obdobju (seštevek prebitkov Ac, Bc in Cc)

+

Začetno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov

PRILOGA 5: Razvrstitev aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk (terjatev) po tveganosti (Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002)

Bonitetna skupina A:

- ⇒ terjatve do Banke Slovenije in Republike Slovenije, terjatve do Evropskih skupnosti, vlad in centralnih bank držav EEA in z njimi primerljivih držav OECD;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, za katere banka ne pričakuje težav s plačevanjem obveznosti in ki plačujejo svoje obveznosti ob dospelosti oziroma izjemoma z zamudo do 15 dni;
- ⇒ terjatve, zavarovane s prvovrstnim zavarovanjem.¹⁷

Bonitetna skupina B:

- ⇒ terjatve, za katere se ocenjuje, da bodo denarni tokovi še zadoščali za redno poravnavanje dospelih obveznosti, toda njihovo finančno stanje je trenutno šibko, ne kaže pa, da bi se v bodoče bistveno poslabšalo;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, ki večkrat plačujejo svoje obveznosti z zamudo do 30 dni, občasno tudi z zamudo od 31 do 90 dni.

Bonitetna skupina C:

- ⇒ terjatve, za katere se ocenjuje, da denarni tokovi ne bodo zadoščali za redno poravnavanje dospelih obveznosti;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, ki so izrazito podkapitalizirani;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, ki nimajo zadostnih dolgoročnih virov sredstev za financiranje dolgoročnih naložb;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, od katerih banka ne prejema tekočih zadovoljivih informacij ali ustrezne dokumentacije v zvezi s terjatvami, jamstvi in viri za odplačilo terjatev;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, ki večkrat plačujejo svoje obveznosti z zamudo od 31 do 90 dni, občasno tudi z zamudo od 91 do 180 dni.

Bonitetna skupina D:

- ⇒ terjatve, za katere obstaja velika verjetnost izgube;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, ki so nelikvidni in nesolventni;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, za katere je bil pri pristojnem sodišču vložen predlog za začetek postopka prisilne poravnave ali stečaja;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, ki so v sanaciji oziroma postopku prisilne poravnave;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, ki so v stečaju;
- ⇒ terjatve do dolžnikov, ki večkrat plačujejo svoje obveznosti z zamudo od 91 do 180 dni, občasno tudi z zamudo od 181 do 365 dni, vendar banka utemeljeno pričakuje delno pokritje terjatev.

Bonitetna skupina E:

- ⇒ terjatve, za katere se ocenjuje, da ne bodo poplačane;
- ⇒ terjatve do dolžnikov s sporno pravno podlago.

¹⁷ Podrobneje o tem v poglavju 3.

PRILOGA 6: Izračunavanje potencialnih izgub banke iz naslova kreditnega tveganja (Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002)

Bonitetna skupina	Možni odstotki za izračun potencialnih izgub banke	Povprečni odstotek za izračun potencialnih izgub banke
A	0% vrednosti terjatev	0% vrednosti terjatev
B	5-15% vrednosti terjatev	10% vrednosti terjatev
C	15-40% vrednosti terjatev	25% vrednosti terjatev
D	40-99% vrednosti terjatev	50% vrednosti terjatev
E	100% vrednosti terjatev	100% vrednosti terjatev